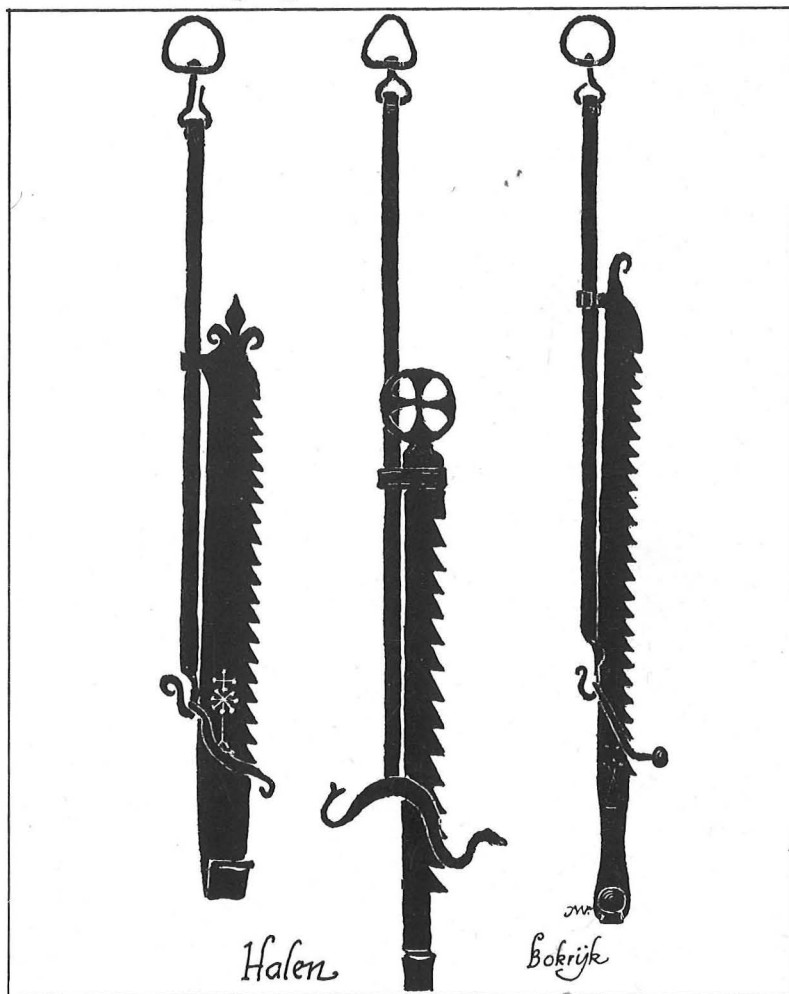

Driemaandelijks tijdschrift
van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

Bij de kafttekening.

Halen getekend door Dr. J. Weyns in zijn werk *Volkshuisraad in Vlaanderen*, 4 dln., Beerzel, 1974, deel 1, blz. 117, zie ook in dit nummer *Volkshuisraad in Nevele*, blz. 85.

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

JUNI 1983 — JAARGANG XIV — AFLEVERING 2

Verantwoordelijke uitgever : **J. LUYSSAERT**
Veldestraat 26
9841 Nevele - Merendree

Het tijdschrift „HET LAND VAN NEVELE“ is een driemaandelijks uitgave van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ v.z.w.

Redactieraad : J. LUYSSAERT - voorzitter
L. CLAEYS - LAVENT

Redactieadres : J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE - Merendree

Voor verdere informatie in verband met de opgenomen artikels en bijdragen voor het tijdschrift, gelieve contact op te nemen met de redactievoorzitter. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele“ is een vereniging zonder winstoogmerk die ernaar streeft, enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden ; anderzijds actief bij te dragen tot beheer, bescherming en vrijwaring van het cultureel en natuurlijk patrimonium van de streek.

Daartoe organiseert zij ook geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen.
Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen eraan deelnemen.

Haar werkgebied wordt gevormd door vijf afdelingen die respectievelijk volgende deelgemeenten omvatten :

- 1e afdeling : Nevele, Vosselare
 - 2e afdeling : Hansbeke, Poesele
 - 3e afdeling : Landegem, Merendree
 - 4e afdeling : Lotenhulle, Poeke
 - 5e afdeling : Bachte-Maria-Lerne, Meigem, Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Zeveren.
- De zetel van de vereniging is gevestigd in de gemeente Nevele.

Briefwisseling in verband met de werking van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ v.z.w. dient te worden gericht aan het secretariaat van de vereniging, Biebuyckstraat 2, 9850 NEVELE.

-
- **Abonnement en lidmaatschap** : 300,- fr. per jaar.
vanaf 500,- fr. per jaar steunend lid.
te storten op rekening 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele“ v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 NEVELE - POESELE.
 - **Losse nummers** : voor zover voorradig.
 - **Opzegging abonnement** : vóór 1 december.
 - **Overname van teksten** : toegestaan mits bronvermelding.

Lay-out : P. D'Hoker.
Gedrukt in de Beschutte Werkplaats „Nevelland“ te Nevele.

VOLKSHUISRAAD IN NEVELE

In een vorig nummer van ons tijdschrift kon u een artikel lezen over *De heerlijkheid „Het Poucksche” binnen Nevele* (1). Als bron hierover werd o.m. gebruikt de *Wettelijke passeringen* (2), in voetnoot verkeerdelijk een renteboek „Het Poucksche” genoemd. In dit dokument komen ook enkele boedelbeschrijvingen voor, die een kijk geven op wat de kleine man bezat in de 18e eeuw op de heerlijkheid *Het Poucksche*. Eerst geven we een bondig afschrift van de zes boedelbeschrijvingen ; enkele keren stelde de schrijfwijze ons voor leesmoelijkheden, waarvoor we niet altijd een bevredigende oplossing konden vinden. In een glossarium verklaren wij die woorden en begrippen die voor de moderne lezer niet meteen vanzelfsprekend zijn.

Voor de verklaring van veel begrippen hebben we met groot succes, dankbaar gebruik gemaakt van Dr. J. Weyns' standaardwerk *Volkshuisraad in Vlaanderen*. De nieuwsgierige lezer die dieper wil ingaan op onze volkshuisraad in vroegere eeuwen kunnen we de lectuur van dit werk ten zeerste aanprijzen.

BOEDELBESCHRIJVINGEN

Overlijden Joosijntiene Van Laecke, dochter van Chaerle en Pieternelle Wieme, in september 1760 (3).

in de keuken :

hanghel, tanghe, brandel ende voor deze Eertservitie, wielen, stoelen, taeffel, copere rebbanck, jusel geleyert ende aerde werk, strijckijser, potten, thein, gaerne, vlasch, coeckpanne ende andere prondelijnghe ; welt (?) camer en kelder :

2 coeffers, casse, lijnwaet, de cleederen, keirne, aertappels, slaepijnghe, Eekels, hauweele, potten, teelen, cuijpe ende vleesch ;

solder, camer, schuere, stael, hof :

weefgetauwe met sijne toebehoorten, spae, bijle, picke, wegghen, haemer, 1 coe, rieck, meshaeck, scheirmeulen ende banck, cuijpe, swingelbert, leestoel, 30 banden vlasch, boothaemer, vlegel, stroot, 1000 cooren schooven, meutjen dilt hout, hoy, slaepijnghe, boucquit, taerwe cooren, haeverback, wan, eerweeten, boonen, wercktroch, hout, cortewaeghen ende bien.

Overlijden van Joanne Bekaert (18 juli 1767) echtgenote van Joannes De Seijn, filius Jans, mulder op de stenen oliemolen (4).

in de keuken :

hangel, brandel ende voorder heirtservitie, taeffel, stoelen, ketel, meirmiete, haecker, ijseren pot, gelejert ende aerdewerck, thinnen canne, lepels ende andere minutheyten ;

caemer :

bedde ende voorder slaepijnghe, de kleederen, lijnen ende wollen, 2 coeffers, andere kleenigheden, ter reserve van de kannen en maeten dienen(de) voor 't oliekot ;

solder :

20 meutjens rontsaert, eenigh slecht lijnsaet, het halm, schaef ende draeijbanck, in het oliekot 23 steenen raep ende lijnzaet koeken.

Sterfhuis van Joseph Steyaert filius Pieter op 1 mei 1775 (5).

keuken :

hangel, tanghe, rooster, hangenijser, 2 koperen cetels, haecker, koperen seije, koperen pateele, koperen vier cetel, themoor, schrapay (sic) melck cuype, 12 theenen lepels met lepelberdt, ijseren pot, alle het aerdewerck, schottels en lepels, 6 geleyerde pateelen, 2 theenen theelen, taeffel, 2 spinnewielen, emmers ;

camer :

1 pluimbedde, 3 coffers, orlogie, broeck (?) of boek (?), panne, tafel, cleederen en lijnwaet, 2 gauden ringen, gauwen cruye (?) (cruyse ?), 2 hekels, keirn, de slaepijnghe van de kinderen ;

weefcamer :

een getauwe met een ontgonnen laecken daer op, spoelwiel, meulen hasper ;

solder :

1 nieuwen meulen ijnstel, 1 mande met ijdel bobijnnen, vleeschcuijpe met wat swijnevleesch daerinne, bobijnwiel ;

2 coeijen, swijn, rieck, meshaeck ;

scheure :

corte waeghen, troch, boot, haemere, vlegels, leere, heecken boomkens, aelpompe.

Sterfhuis Jacobus Libbrecht filius Jacobus ende van Elisabeth van den Borre, overleden 25 augustus 1776 (6).

keuken :

hangel, brandel, alle het thin, copper, geleyert, steen ende aerdewerck, 8 stoelen, een stande met olie, heynsel, 2 stryckysers, naeycussen, waeterheemer, yseren pot, schrapae (sic), orlogie ;

kelder :

alle het steen ende aerdewerck, 2 steenen boter, 2 stenen smeir, 1 bo-
terteele, en al het verckensvleesch ;

camer :

'tambomer (?) behangsels, pluymen bedde ende slaepinghe, taefele,
vleescuype, coffer, kleederen ;

solder :

voer derick, spinnewiel, effenaere, sac en alf rogge, sack taerwenmeel,
11 steenen gaeren, 3 spinnewielen ende hasper, trog, spae, byle, cuy-
pen ende manden, wasch stoel, 2 leeren, 2 ydel vaeten, haelcuype,
fijne ende grove ekel, 4 steenen werck, 125 busschen blocken ende
andere brandhout, 5 saken aerdappels en wat ouille colen ;

buiten :

eenige olmen plancken, bollen van boomen en ander gesaegde houten,
slypsteen alsmede alle meubelmackers en timmermans gereedschap
geprezen door Joannes Franciscus Desyn, meester meubelmaker te
Deinze ;

verder :

lynen laecken, gouden cruys, S...cke Rynck, trauwerynck, paer ronde
oorringhen, paer silveren gespen, paer silveren haecken, een boek in sil-
ver beslaegen, geprezen door Judocus Soudan, meester goudsmid te
Gent ;

verder nog :

koppel steenen, eenige camwielen ende voordere gereedschap ... eenen
blommeulen te maecken, alle de standen, 30 ellen lijnwaet tot het
maecken van hemden.

Sterfhuis van Marie Rosa Dorothea Dever, in eerste huwelijk met Abraham Belsen, echtgenote van Guillame van Compostelle, overleden op 20 september 1776 (7).

d'aenveirdinge van een pluymen bedde met synen toebehoorten, een
blockruyte (?) of blockmyte (?) ende differente cleenigheden ;

d'anveirdinghe van eenigh diltbaut ;

taerwe, rogge, claever, lebeur seeuwen, vette ende navette ;
eenen diamanten rinck ende een diamanten cruys ;
d'anveirdinge van alle den backershalm, in den wynckel, toog, 2 glaesen
caskens, boordels, blekken, bossen, blomback, alle de standen, alle de thin-
nen ende andere maeten, schaelen en gewichten ende trachters, trap, 4
pluimen bedden met hunne toebehoorten, al de cruydenierswaeren in den
winckel ende alle de drooge busschen, 5 paer slaepplaeckens, fluwijnen,
eenige seyden stoffe, cleetjens, lijnwaet, 3 broeksaken (?), 5 messen, rock,
eenige boeken, aerdewerk, lanterne, spinnewiel, glaesen, bustels, 3 cruyce-
fix, weite boonen, anjun, 3 saecken en half aertappels, 2 cuypen, 3 stenen
boter met de botercuype, visch- ende vincknetten met de toebehoorten en
eenige voordere cleenigheden.

Sterfhuis Joannes Mortier. fs. Christiaen en van Isabelle Derry overleden
1 november 1781 (8).

d'eirtservitie, tafels, stoelen, wielen, hauwmes, geleijerd ende aerdewerck,
yzeren potten, koperwerk, croucifix, lynsel (?), lepels, vork(en), schaeprae,
heemer, 15 pond smaut, theemsen, vlassen en werk, lijnenlaekens, potten
boter, aerden kannen, olie, heemerken ;

weefkamer, solder ende hof :

lynen, laekenweefgetauwe, koetse en slaepinge, rieken, vlegels, pof-
fet, wiel, crabbers, byle en spaen, vleeschkuype, muijten, vleesch-
trog, yseren rockel, stock(en), baend(en), scheirmeulen ende banck,
300 bussekens picken, haver, wan, krieckemandekens, kuype, koffers,
sack met verkensmeel, cortewaegen ende ... (?), een vet vercken,
haellepel, hoop mes, 5 sacken aerdappels, het loof.

GLOSSARIUM

aelpomp : beerpomp.

anjun : ajuin.

backershalm : bakkersgereedschap.

ba(e)nde : ws. hetzelfde als bundel.

bedde behangfels : bedsteden waren gewoonlijk omhangen met gordijnen (= behangsel of bedbehang) ; de bedgordijnen verhoogden de warmte want ze sloten de tocht af en zij verborgen de bedgebruiker(s) tegen nieuwsgierige blikken, want bedsteden konden overal in huis staan.

bien : meervoud van *bie*, bij.

blekken : omdat de rest van de tekst ander *backershalm* vermeldt, denken we aan een taartblik.

block : blok hout.

blomback : kist waarin meel bewaard werd, meelkist.

bobynewiel : een hulpwerktuig van het spinnewiel, wordt ook *haspelmolen* genoemd ; dit is een molentje om tegelijkertijd een aantal bobijnen of spoelen af te wikkelen bij het spinnen.

bollen (van bomen) : boomtronken.

boothaemere : boekhamer of braakhamer, gebruikt bij de vlasbewerking.

boordels : planken of rekken waarop potten, pannen of borden werden geplaatst.

boucquit : boekweit (meel).

brandel : zie brandijzer.

brandijzer : vuurbok of haardijzer. Het diende o.m. om de luchttoevoer bij de haard te bevorderen.

Er zijn drie hoofdvormen van haardijzers (Weyns, *o.c.*, blz. 53) :

1. duimdik ijzer, vierkantig van doorsnede, dat geplooid is in de vorm van een hoekige U en op vier poten gezet ;
2. vuurbok is in zijn eenvoudigste vorm een ijzeren brugje, gemaakt van een stevige ijzeren platte lat waarvan de twee uiteinden neerwaarts zijn gebogen en gesplitst zodat elk uiteinde twee pootjes vormt ;
3. vuurbok op drie poten. De staaf die het lijf vormt, meestal in doorsnede een vierkante ruit uitmakend, is achteraan gebogen, zodat dáár één poot ontstaat. Vooraan bevinden zich meestal twee S-vormige gebogen, dwars geplaatste poten.

bussch, busseken : bos, bundel.

camwiel : kamrad of tandwiel.

crabber : kleine haak om het onkruid weg te krabben.

croucifix, cruysefix : kruisbeeld.

derick : *deerynck*, turf ; De Bo, o.c., vermeldt *dering*.

dilthout : hetzelfde als *deel(t)hout*, dennenhout, in onze streek was het populier of wilg.

eekel : hekel of vlashekel is een vlaskam. De eerste bewerkingen van vlas - repelen of repen, breken, zwingelen - gebeuren buiten de woonkamer, maar hekelen was een huiselijke bewerking.

Een hekel is een houten rechthoekig kussen overtrokken met een ijzeren (soms koperen) huid, waarop dicht op elkaar ijzeren stekels van ongeveer 4 cm lang zijn bevestigd. Een handvol vlas wordt door de tanden van de hekel getrokken zodat het wordt gekamd en fijn verdeeld. Soms wordt in West- en Oost-Vlaanderen een onderscheid gemaakt tussen vlashekel en spinhekel.

eerwete : erwt.

effenaere : soort van weefgetouw.

fluwijn : kussensloop die het hoofdkussen zelf proper moet houden.

gaerne : garen.

geleyerd, geleyert : hetzelfde als *geleijer*, blinkend aardewerk.

haecker : aker, koperen (melk)emmer.

haelcuype : beerkuip.

haellepel : beerlepel.

halm : allaam, gereedschap, werktuig(en).

hangel : haal of ketelhaak, stelde onze voorouders in de mogelijkheid een ketel of pan niet enkel boven het vuur te hangen, maar met de *hangel* konden de voorwerpen hoger of lager geplaatst worden. Weyns, o.c., blz. 96, onderscheidt drie hoofdvormen : zaaghangels, kettinghangels en draaihangels (zie kafttekening).

hangenyser : hangijzer, in Oost-Vlaanderen hetzelfde als *hangel* of haal.

hasper : hetzelfde als *haspel*, gereedschap waarop vochtig garen wordt gewikkeld. Tijdens het spinnen, vooral van vlas en hennep, moesten de vingers waarmee men spon vochtig gehouden worden. Het vochtige garen mag niet op de spoel blijven, daarom wordt het afgewikkeld op een *haspel*, waarvan *hasper* een andere vorm is.

hauweele : houweel, pikhouweel.

heckel : zie *eekel*.

hecken boomken(s) : eik(en).

heemer, hemerken : emmer.

(h)eirtservitie : dienend voor de haard.

heyinsel : weegschaal, zie ook *meulenheinsel*.

hout(en) : stuk hout.

houwmes : hakmes, snoeimes.

jusel : gewoon, Fr. *usuel*, gebruikelijk.

keirn : karn.

koetse : een slaapkoets of beddekoets is het meubel onder of omheen de *beddezak* (nu een matras) die gewoonlijk met stro was gevuld. Weyns, *o.c.*, blz. 335, onderscheidt platte, opene, gesloten, *verwolgen* (met hemel), *scuufkoetsen*, hoge, brede, *gesnedene* (met snijwerk), *gemetste* (ingemetseld). Het is onmogelijk te zeggen om welke vorm het hier gaat.

lebeur : labeur, veldarbeid ; hier betekent het : „betrekking hebbend op het veld(werk)’’.

leestoel : ws. hetzelfde als *leibank*, een toestel waarmee een kind leerde lopen. De loopbank zonder wieltjes schoof over de vloer vooruit als de kleine zich verplaatste.

lepelberdt : lepelrek. Lepels werden niet zoals nu in een lade gelegd maar werden in een rekje aan de muur gehangen.

lijnen : hetzelfde als *liningaerne*, fijn vlasgaren in tegenstelling tot *wercke (garen)*, zie aldaar.

mermiete : marmiet, ketel.

meshaeck : kapper met drie of vier omgebogen tanden om de mest uit de stal te trekken.

meutje : hetzelfde als *meuken*, graanmaat 19,9 l.

meutje (dilhout) : inhoudsmaat voor hout 1,5 voet (10).

meulenheinsel, meulen ynstel : een heinsel is hetzelfde als een *unster (ynstel)* of (Romeinse) balans. Het voorwerp bestaat uit een ronde houten stok of vierkante ijzeren lat, aan het achterende voorzien van een knop, aan het voorreinde van een haak om het te wegen voorwerp aan te bevestigen. Even voorbij de haak bevindt zich een ring om het weegtoestel op te hangen. Er bestaan kleine en grote *unsters*. Grote worden ook wel *korenunsters* genoemd. Een *meulenheinsel* is hetzelfde als *korenunster*, een grote balans gebruikt in een molen.

minutheyten : kleinigheden.

muijte : een soort van vat.

naeycussen : hier waarschijnlijk hetzelfde als een speldenkussen. In Zele o.m. is het een speldenwerkkussen (Weyns, *o.c.*, blz. 1034).

oliekot : oliemolen.

ontgonnen : begonnen.

orlogie : *horlogie*, uurwerk, klok.

ouille colen : ws. *oudding* kolen, fijne sintels, bevochtigd en vermengd met fijne kolen.

pateele : platte schotel. Pateel komt van het Latijn *patella* ; een nevenvorm plateel komt van het Oudfrans *platel*. In sommige boedellijsten komen schotel en plateel naast elkaar voor, zodat mag worden aangenomen dat *pateele* een bijzondere vorm van schotel heeft aangeduid, misschien platte schotels (Weyns, *o.c.*, blz. 541).

picke : pik, zeis ; kan ook pikhouweel, snoeimes betekenen.

picke (bussekens) : rond hout van 23 duim (= ± 50 cm) lengte, piket (10).
poffet : fijn kastje in de kamer, voor goed lijnwaad, met lade.

prondelijnghe : rommel.

rebbanck : in de boedellijsten vindt men ook de vorm *riebanck*. Het is een eenvoudig schapje van één plank, ook kan het een rek zijn. In rijkere huizen is het een rijke kast. De Bo, *o.c.*, blz. 796, kent het woord *rebboord* „eene plank of bord langs den wand vastgemaakt in arme huizen, en waarop men bij gebrek aan schapraai, brood en anderen voorraad stelt”.

riek : drietandige vork of gaffel ; hooivork ; mestvork.

rockel : rakelijzer. Met dit gereedschap, kon in het ovenvuur gerakeld worden en de houtskool uit de oven getrokken.

rontsaet : groenten met ronde zaden, erwten en bonen.

rooster : waarvoor deze rooster gebruikt werd kan moeilijk uitgemaakt worden.

schaeprae : aanvankelijk was een *schapraai* een etenskast. Later is de naam overgedragen op andere bergmeubelen (kleren, laken, lijnwaad, schoenen).

scheirmeulen : toestel om het vlas te ontzaden.

schrapae, schrapaye : andere vorm voor *schaeprae*.

seeuwen : *seeuwer*, zeverzaad, wormkruid.

sije : fijne, koperen zeef. In Nevele is het een vergiet.

slaepynghe : misschien hetzelfde als *slaepdynghe*, bedtoebehoren.

spae(n) : spade(n).

spoelwiel : oudere, primitievere vorm van spinnewiel waarbij de twee bewerkingen van het spinnen, nl. de draad ineendraaien en de draad opwinden op de spil, afzonderlijk geschieden. Een spoelwiel is een wiel zonder spaken. Wordt door V. Loveling in herinnering gebracht in *Herinneringen*.

stande : een ton of kuip, gewoonlijk naar boven toe iets nauwer toelopende. De Bo, *o.c.*, blz. 944 „in de winkels zijn er groote en kleene standen, met zout, rijst, boonen, kaffi, pruimen of dergelijke dingen”. Een stande kan een deksel hebben.

steen : naam van een gewicht voor vlas, wol, garen, e.a. Een steen was 6 pond of 2,784 kg (9). Het gebruik van de grondstof steen tot het vervaardigen van gewichten heeft reeds zeer vroeg aanleiding gegeven tot het ontstaan van een bijzondere gewichtseenheid : de *steen*.

swingelbert : plank bij het zwingelen van vlas gebruikt.

tambomer (?) : misschien is hier *tambautien, tamboitjen* bedoeld, een soort bed genaamd *tombeau*.

tanghe : vuurtang.

theele : teil of schotel.

theems : een *teemse* is een houten, aarden, ijzeren of koperen, één of twee-orige kom met gaatjes in de bodem, een vergiet.

themoor : thee ketel. Thee is in onze gewesten geen volksdrank geworden en begon pas na de tweede wereldoorlog door te dringen. Toch vinden we in de boedellijsten vermeldingen maar dan pas na 1700 (Weyns, o.c., blz. 605).

thein : tin.

troch : een baktrog of een andere houten bak.

viercetetel : een *vuurketel* is een koperen keteltje, gevuld met gloeiende houtskool, dat in een soort houten bakje geplaatst wordt en waarop de voeten verwarmd werden.

vleeschcuype : vleeskuip of pekelvat.

vleeschtrog : een vleestrog is een pekelvat, ook vleesbak, vleeskuip, vleesstande, vleesvat of vleeston genoemd. Het vat is versmallend naar boven toe met deksel erop. Dank zij die vorm kan het vlees, waarop wel eens een steen werd gelegd, minder gemakkelijk opstijgen in het pekelwater, vooral op het ogenblik dat er een stuk vlees wordt uit het vat genomen.

waterhemmer : waterremmer.

wan : dient tot het zuiveren van koren.

waschstoel : hetzelfde als *waspeerd*, een houten driepikkel waarop de waskuip werd geplaatst.

weite bonen : witte bonen ; zie ook de vorm *thein* voor tin.

wegghe : wig, kloofbeitel.

werck : het spinvlas dat bij het hekelen op het hekelkussen achterblijft en grof is. Die grovere vezel levert een grovere garensort op *werckegaren* genoemd.

A. JANSSENS en J. LUYSSAERT

GERAADPLEEGDE WERKEN

- L. DE BO, *Westvlaamsch Idioticon*, Gent, 1892.
J. VERDAM, *Middelnederlandsch Handwoordenboek*, 's Gravenhage, 1932.
J. WEYNS, *Volkshuisraad in Vlaanderen*, 4 dln., Beerzel, 1974.

NOTEN

- (1) A. JANSSENS, *De heerlijkheid „Het Poucksche” binnen Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. XIII (1982), afl. 2, blz. 106-108.
- (2) R.A.G., Fonds Baronie Nevele, nr. 2251.
- (3) Ibidem, f°. 16 r°. en vlg.
- (4) Ibidem, f°. 86 v°. en vlg.
- (5) Ibidem, f°. 134 v°. en vlg.
- (6) Ibidem, f°. 179 r°. en vlg.
- (7) Ibidem, f°. 164 r°. en vlg.
- (8) Ibidem, f°. 226 r°. en vlg.
- (9) In het onder voetnoot 1 aangehaald artikel werd op blz. 108 voor een *steen* vlas verkeerdelijk 27 kg opgegeven.
- (10) A. LEFEVRE, *Prijseerders of Schatters Woordenboek*, 1816.

EEN STUKJE LOKALE POSTGESCHIEDENIS

Met de bedoeling meer geld naar de schatkist te laten vloeien werd vanaf het jaar 1701, onder het bewind van Maximiliaan II Emmanuel, keurvorst van Beieren en souverain der Zuidelijke Nederlanden en vooral door toedoen van de toenmalige minister Jan van Brouchoven, graaf van Bergeyck, de oprichting van verschillende *paardenposterijen* in ons land gerealiseerd (1). Deze moesten ten dienste staan van de koning en de bevolking. Niet enkel het brievenverkeer werd hierdoor bevorderd maar ook het personenvervoer dat hiermee meestal samenging.

Reeds op 5 november van datzelfde jaar werd in een *placcaet-boek* de oprichting van een aantal postwegen en posterijen omschreven.

Zo vinden we voor het eerst sporen terug van paardenposterijen in onze streek. In zijn studie over de paardenposterij „*Het Vlaams Hoofd*” publiceert de heer Leo De Clerq, lid van de Belgische Academie voor Filatelie, een fragment van de postwegenkaart van Duitsland, door M. Seutteri, uit 1740. Uit zijn opzoekingen blijkt dat de vermelde posterijen op deze kaart identiek zijn aan deze vermeld in het *placcaet-boek* van 1701.

Zo vinden we tussen Gent en Rijsel o.a. de vermelding van de posterijen *Daynse* en *Petegem* en tussen Gent en Brugge de benaming *Altert*, wat gezien de ligging op deze kaart, overeenkomt met het huidige Aalter.

Reeds in de 17de eeuw vinden we de stad Deinze terug met betrekking tot het postverkeer. In een verdrag van 12 augustus 1679 tussen de *Controleur général des Postes de France* en de afgevaardigde van de *Magistraten van Middelburg* wordt in de artikels 2 en 3 bepaald dat tweemaal per week de brievenpost bestemd voor Frankrijk en deze bestemd voor de plaatsen in Zeeland in gesloten verzegelde pakken te Meulestede of Deinze zullen geruild worden door de koeriers van de beide vermelde posterijen. Dit systeem bleef in gebruik tot 1741. Het werd afgeschaft na klachten van de Zeelandse magistraten die kloegen over de te hoge transitkosten die geëist werden voor het vervoer van de briefpost door de Oostenrijkse Nederlanden.

Op de *Carte Générale des Bureaux et Tenances des Postes des Pays-Bas Autrichiens* uit 1789 zien we dat de paardenposterij te Aalter niet meer wordt vermeld. Dit is te wijten aan het feit dat het postverkeer van Gent naar Brugge nu over Eeklo gebeurt, waar in 1786 een postdienst werd opgericht. Dat zich zowel te Petegem als te Deinze een paardenposterij bevond wordt duidelijker als men het postwegennet uit 1789 nader bekijkt.

De te volgen weg laat uitschijnen dat Petegem vooral zal gefungeerd hebben als tussenstation voor het postverkeer naar Kortrijk en verder zo naar Frankrijk. Deinze diende vermoedelijk meer als tussenstation voor het briefverkeer naar Tielt - Roeselare - Ieper enz. en Tielt - Torhout - Oostende

enz. en als postverdelingskantoor voor Deinze-stad en enkele omliggende gemeenten.

Het briefport in die tijd werd verrekend naar het aantal *Posten* dat diende afgelegd. In 1701 was één post gelijk aan twee mijl. Zo werd de afstand tussen Gent en Petegem (of Deinze) uitgedrukt als *anderhalve post*. Wat de frequentie van de in- en uitgaande post betreft vinden we enkele gegevens terug in het „*Postreglement van Gent*” uit 1738 (2).

Zo zien we dat iedere dag om acht uur 's morgens te Gent de post binnenkomt uit de grootste Vlaamse steden, Frankrijk en de Duitse en Nederlandse grenssteden, terwijl iedere avond om tien uur de uitgaande post vertrok naar dezelfde plaatsen (o.a. Deinze).

De postbedeling vanuit Gent kende in de 18de eeuw reeds een degelijke structuur. De boden verbleven op verschillende plaatsen in de stad en reisden regelmatig naar de verschillende steden en dorpen. In 1772 zag de bedeling voor onze gemeenten er als volgt uit :

- Naar Nevele vertrekt alle maandagen en vrijdagen een bode in de *Maegd van Gendt op de Coore-merct*, hij bestelt tevens de brieven naar Vosselare, beide Leernes, Bachte, Zeveren, Meigem, Vinkt, Lotenhulle, Poesele, Landegem, enz.
- Naar Ruiselede, alle dinsdagen en vrijdagen in „*Picardien*”, ook worden de brieven besteld voor Poeke, een deel van Lotenhulle en Wingene.
- Naar Tielt, alle dinsdagen en vrijdagen in *het oud Pak huys op de Coore-merct*, hij bestelt de brieven naar Aarsele, een deel van Vinkt, Kanegem, Pittem, enz. Vertrek om 12 uur stipt.

De boden beschikten over een posthoorn waarop ze regelmatig bliezen om zich aan te kondigen in de dorpen.

Het gebruik van poststempels was in de 18de eeuw zeker niet algemeen.

Pas in 1776 wordt voor het eerst melding gemaakt van een poststempel te Deinze, namelijk een lijnstempel met de vermelding *DEYNSE* en met als afmetingen 17 mm op 3,5 mm. Vóór dit jaar werd voor zover bekend de benaming *deynse* manueel aangebracht. Van Petegem werd tot op heden geen poststempel teruggevonden. Het staat om zo te zeggen vast dat een identieke stempel als deze van het kantoor te Deinze in gebruik was te Petegem ofwel werden de brieven afgegeven te Petegem te Deinze afgestempeld (3). De stempel van Deinze was in gebruik tot 1795. Vanaf 1796 tot aan de Hollandse Tijd was een stempel in gebruik van 35 mm op 11 mm die het cijfer 92 vermeldt met daaronder de naam *DEYNSE* ofwel *P92P - DEYNSE*. Vanaf 1815 werd opnieuw een manuele vermelding van het kantoor aangebracht tot in 1836 de eerste cirkelstempel met datumvermelding in gebruik werd genomen.

1. Het eerste Postkantoor in Groot-Nevele

Na de oprichting van de Belgische staat in 1830 werd zeer vlug een aanvang gemaakt met de reorganisatie en de uitbreiding van het postbedelingsnet. Op 20 augustus 1836 werd een besluit uitgevaardigd waarin bepaald werd dat in iedere gemeente waar geen postkantoor bestond een postbus diende geplaatst te worden. Dit reglement mag algemeen beschouwd worden als de eerste stap tot de oprichting van de landelijke postdienst in de 2.520 gemeenten van België.

Bij het verschijnen van de eerste Belgische postzegel in 1849 had geen enkele deelgemeente van het huidige Nevele een postkantoor of een poststempel. Wel was het zo dat zich in de postbussen een ronde of zeshoekige stempel bevond met één of twee letters erin die eigen was aan de postbus en dus ook aan de gemeente. Deze stempel werd normaliter bij het lichten van de bus aangebracht op de brief. Daarna werden de brieven door de boode overgebracht naar het postkantoor dat instond voor deze gemeente, waar de brief werd afgestempeld met de stempel van dit kantoor.

In het postkantoor dat instond voor de bedeling van de geadresseerde werd op de keerzijde van de brief een aankomststempel geplaatst. Na het in voege treden van het gebruik van de postzegels werd naast de stempel van het postkantoor een tweede stempel aangebracht op de postzegel(s), ditmaal een streepstempel met een nummer erin dat eigen was aan het postkantoor, om zo de zegels waardeloos te maken.

Wat de postbusstempels betreft in Groot-Nevele, kennen we voor Hansbeke de letter *Q*, voor Landegem de letters *AH* en voor Merendree de letters *AG*, telkens in een ronde stempel geplaatst.

De busletters van Nevele, Poesele en Vosselare zijn mij tot op heden niet bekend. Deze stempels hadden een diameter van 9 à 10 mm.

De postbedeling van Nevele, Poesele en Vosselare werd vermoedelijk verzorgd door het postkantoor van Deinze. Vóór 1840 werden Hansbeke (vermoedelijk), Merendree en Landegem (zeker) bediend door de „*Landelijke Postdienst van Gent*”. Toen op 1 februari 1840 een Hulp-Postkantoor (*Distribution* genoemd) werd geopend te Aalter werd de postbedeling van Hansbeke afhankelijk van deze gemeente.

Merendree en Landegem bleven afhankelijk van de Gentse landelijke postdienst. Het openen van een nieuw postkantoor op 25 juni 1844 te Zomergem had tot gevolg dat Hansbeke vanaf 8 februari 1846 nu afhankelijk werd van Zomergem. Of dit een gelukkige beslissing was of niet laten we buiten beschouwing, doch bij de herinrichting van de landelijke postdienst van Gent op 1 mei 1850 zien we dat Hansbeke terug opgenomen is in het bedelingsnet van onze provinciehoofdstad. Gent telde op dit ogenblik niet minder dan zeventien landelijke postboden of posttronden. Landegem en

Merendree maken deel uit van de vijfde postronde. Bellem en Hansbeke worden bediend door postronde zes die eveneens aanvangt te Landegem. In het rondschriften dat deze herindeling aankondigt staat bij de ronden vijf en zes *station-relais* vermeld. Dit betekent dat het hier gaat om overdraagpostboden ; zij keren dus niet iedere dag terug naar Gent. De opgehaalde, evenals de te bestellen post, worden nu per spoorweg gebracht.

Landegem wordt hier als verblijfplaats van de postboden vermeld.

De pas aangelegde spoorlijn zorgt nog voor een ander feit.

Bij het Ministerieel Besluit van 22 juni 1850 zien we dat te Hansbeke in het station of een bijgebouw een postkantoor, *Station-ontvangstkantoor* genoemd (*Station-Perception*), zou worden opgericht.

Hansbeke werd een streepstempel toegewezen met horizontale strepen die het nummer 173 zou dragen. Deze stempel werd echter nooit uitgereikt gezien dit kantoor nooit werd geopend. Als reden werd opgegeven dat er geen lokalen beschikbaar waren die aan de voorwaarden voldeden.

Tussen 1850 en 1855 is het niet zeer duidelijk welke kantoren nu verantwoordelijk zijn voor de postverwerking van Hansbeke. Een teruggevonden brief uit 1854 (4) toont aan dat het ditmaal opnieuw Aalter was. Wanneer deze wijziging werd doorgevoerd kon niet worden achterhaald.

Hansbeke was blijkbaar een moeilijk te verwerken brok voor de Posterijen. Zo waren de voortdurende wijzigingen van postbedieningskantoor waarschijnlijk o.a. het gevolg van een minder goed functioneren van de postbedeling en van de toename van de te verwerken postverrichtingen. De lokale politieke invloed speelde hier vermoedelijk ook een rol

Het Ministerieel Besluit van 12 januari 1855 stelde definitief een einde aan deze moeilijkheden. Hierin werd te Hansbeke de oprichting aangekondigd van een *Hulp-Postkantoor* en ... ditmaal kwam het postkantoor er wel. Het werd geopend op 1 februari van hetzelfde jaar. Hansbeke werd een streepstempel met verticale strepen toegewezen die het nummer 69 draagt (5).

Bellem, Landegem en Merendree die voor deze datum door de landelijke postdienst van Gent werden bediend worden nu in het postwerkingsnet van Hansbeke ondergebracht.

Per 28 december 1858 zien we dat Hansbeke plotseling opgenomen wordt in het lijst der *Hoofd-Postkantoren*. De poststempel met verticale strepen wordt nu vervangen door een stempel met acht horizontale strepen met het nummer 170 erin. In het Ministerieel Besluit van 29 oktober 1853 werd voor het eerst melding gemaakt van het bestaan van een classificatie van de hoofdkantoren en spoorwegstations volgens hun belangrijkheid.

Er werd een onderverdeling gemaakt in zeven categorieën. Een classificatie voor Hansbeke werd echter niet teruggevonden. Het Koninklijk Besluit van 29 juni 1863 tenslotte maakt voor de eerste maal melding van een hiërarchische volgorde der hoofdkantoren. Er worden vijf klassen vermeld

en in iedere klasse wordt een maximum en een minimum inkomen vooropgesteld. Hier wordt Hansbeke vermeld als *Station-Perception de 5ième classe minimum*.

Over de werking van de landelijke postkantoren is eigenlijk tot op heden niet veel bekend. Enkele belangrijke gegevens in die zin vinden we terug in de „*Wegwijzer der Stad Gent en der Provincie Oost-Vlaanderen*” uit 1862 (6). Hierin wordt de volledige samenstelling der postkantoren in Oost-Vlaanderen weergegeven. Er wordt ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de *Hoofd-Postkantoren (Perceptions)* en de *Hulp-Postkantoren (Distributions)*.

Naast Gent-stad en zijn *Landelijke Postdienst* vinden we in onze provincie nu 21 *Perceptions* en 15 *Distributions*. Van één kantoor (Waasmunster) wordt geen vermelding opgegeven. Ook maakt deze informatie nog melding van negen *peerden-posteryen*.

Voor Hansbeke wordt de heer Fobe vermeld als *Distributeur*.

Dit is in tegenstrijd met wat vooraf werd vermeld. Dat Hansbeke in 1858 een andere stempel toegewezen krijgt van een type dat enkel uitgereikt werd aan de zogenoemde *Perceptions* wijst er duidelijk op dat Hansbeke bij deze categorie dient te worden ingedeeld. De steller in de vermelde „*Wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen*” heeft zich hier blijkbaar vergist. Het onderscheid *Perception* en *Distribution* moet in deze periode wel duidelijk afgelijnd zijn geweest gezien de posttarieven berekend werden volgens de afstand die de brief diende af te leggen. Als rekeningsmeter werd de afstand genomen tussen hoofdkantoor van verzending en dit van ontvangst. Het opheffen van de hulpkantoren per 1 januari 1870 en het feit dat ze ondergebracht werden in een zesde categorie *Perceptions* zal hier wel vele problemen van die aard opgelost hebben.

Aalter en Deinze (*perceptions*) waren de twee dichtstgelegen kantoren.

Zomergem komt op de lijst niet meer voor gezien het hulpkantoor opgeheven werd op 10 februari 1856.

Het werd echter terug geopend op 11 september 1862. Naast inlichtingen over de frankering, het verzenden van aangetekende brieven, drukwerk, stalen, enz. lijkt volgende tekst ons wel het vermelden waard :

„*De brieven, ingezameld in de landelijke kantons der bureelen van Aeltre, Deinze, Eecloo, Somergem, Melle, Lokeren, S. Nikolaes, Temsche, Dendermonde, Wetteren, Hansbeke, Gavre, Oosterzeele, Sottegem en Bloemendaale, komen den dag zelve hunner dagteekening te Gent aen, en zyn er begrepen in de laatste uitdeeling tusschen zes en halfnegen uer des avonds, voor zoveel nogtans, de verzenders zorg gehad hebben die in de bus te steken voor den tweeden doortogt der landelijke briefbestellers door hunne gemeenten.*”

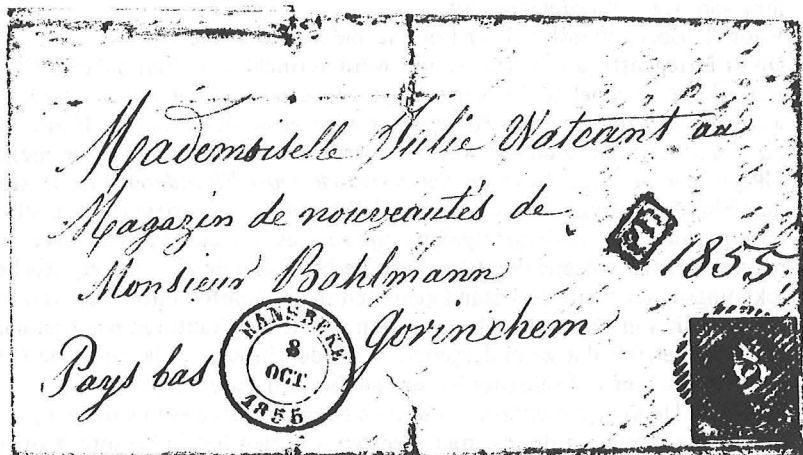
Nieuwsbladen en drukwerk waren aan dezelfde reglementering onderworpen.

Dank zij de twee ronden per dag van de brievenbestellers verliep het postverkeer in onze streken enorm vlug.

Na de opening van het postkantoor te Landegem op 15 januari 1865 werd aan dit kantoor de postverwerking van Merendree toevertrouwd.

Opvallend is wel dat na de oprichting van het postkantoor te Landegem bij sommige brieven de postbusstempel *AH* nog steeds voorkomt naast de puntstempel en datumstempel. Dit betekent dat na de oprichting van het postkantoor in het station ook de postbus op het dorp nog steeds gelicht werd als voorheen. Hetzelfde gebeurde ook in Drongen.

Tenslotte zorgde de opening van een postkantoor te Bellem op 1 december 1876 ervoor dat Hansbeke nog enkel moest instaan voor zijn eigen grondgebied.

Brief verstuurd van Bellem naar Gorinchem (Nederland). De aankomststempel op de keerzijde vermeldt : „Gorinchem 09/10/1855”. De postzegel is van het type *medaillons* en is de hoogste frankeerwaarde (40 centiem) die toen in de postkantoren verkrijgbaar was. Het posttarief tussen België en Nederland was toen bepaald op 20 centiem indien de door de brief af te leggen afstand de 50 kilometer niet overtrof. Was dit wel het geval, zoals hier, dan diende voor 40 centiem aan zegels op de brief gekleefd. Het rechthoekig stempeltje met vermelding *FD* is niet de postbusstempel van Bellem. Deze is niet op de brief aangebracht en is tot op heden vermoedelijk nog niet bekend. Anderzijds is het ook mogelijk dat de brief in het postkantoor van Hansbeke zelf afgegeven werd en niet gepost werd te Bellem. *PD* betekent *port destinataire* of *port payé jusqu'à destination*.

2. De gebruikte streepstempels en puntstempels in onze streek.

Toen op 1 juli 1849 de eerste Belgische postzegels verschenen waren de verschillende bestaande postkantoren in het land voorzien van twee stempels. Een eerste stempel, die in rode inkt (later vervangen door zwarte inkt) diende aangebracht op de brief, vermeldde de naam van de gemeente of stad waar het postkantoor gevestigd was. De tweede stempel, een streepstempel, was in het midden voorzien van een nummer dat de alfabetische volgorde aanduidde van de toen bestaande kantoren en werd op de postzegel aangebracht. *De Hoofd-postkantoren* waren voorzien van een stempel met horizontale strepen, 17 of 18 in totaal (type S1). Vanaf 1 januari 1857 kwamen voor deze kantoren ook stempels in voege met 8 horizontale strepen (type S2). De stempels behielden dezelfde grootte (ongeveer 22 mm diameter) doch de strepen waren dikker. Verder kende men nog enkele afwijkende modellen, vooral in de grote steden.

Om het onderscheid duidelijk te maken tussen *Hoofd-postkantoren* en *Hulp-postkantoren* werden deze laatste van een streepstempel voorzien met 18 vertikale strepen (type S3). Ook hier was de stempel voorzien van een nummer dat de alfabetische volgorde aanduidde van de kantoren. Het oprichten van nieuwe kantoren na verloop van tijd verstoorde echter deze volgorde.

Vershillende kantoren veranderden ook van statuut.

Zo werden verschillende *Hulpkantoren* na verloop van tijd *Hoofdkantoor* en omgekeerd. Dit had tot gevolg dat eenzelfde nummer aan meerdere kantoren werd uitgereikt.

Deze stempels waren in gebruik tot 15 april 1864. Op die datum worden de streepstempels uit de omloop genomen en vervangen door de zogenoemde puntstempels. Deze stempel, in parallelogramvorm, bestond uit 32 punten met middenin een nummer. Dit nummer duidde evenals bij de streepstempels de alfabetische volgorde aan van de bestaande postkantoren.

Tussen 1864 en 1873 werden in totaal 455 van deze stempels uitgereikt, enkele ervan kwamen evenwel nooit in omloop. Sommige nummers werden evenwel aan meerdere kantoren uitgereikt.

Deze puntstempel werd eveneens op de zegels aangebracht terwijl een ronde stempel in zwarte inkt met de naam van het postkantoor op de omslag werd geplaatst. Op 10 maart 1873 worden deze stempels uit de omloop genomen. Vanaf deze datum werd voortaan alle briefwisseling afgestempeld op de postzegels met de naamstempel van het kantoor om deze zo waardeloos te maken.

A. BOLLAERT
Poesele

Noten :

- (1) *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, Fibula-Van Dishoeck 1980, deel 9, Nieuwe Tijd, blz. 36.
- (2) Vermeld in de almanak uit 1772.
- (3) Brief uit 1776 van Petegem naar Gent - eigen verzameling.
- (4) L. DE CLERCQ, *De Landelijke Postdienst van Gent*, blz. 10.
- (5) Zie foto - brief van Bellem naar Gorinchem - eigen verzameling.
- (6) In zijn studie over de Landelijke Postdienst van Gent publiceert de heer Leo De Clercq de blz. 43 tot en met 53 uit de vermelde „*Wegwijzer ...*“. Deze blz. handelen uitsluitend over de *Brievenposteryen*.
- (7) Het postkantoor te Nevele werd geopend op 30 juni 1865.
Over de vroegste werking van dit kantoor verschenen van ons bestuurslid, de heer Antoine Janssens, bijdragen in *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek 1957, blz. 201-206 met als titel *De Male-Postdienst te Nevele tussen 1865 en 1914*, en in het jaarboek 1959 *De ontwikkeling van de landelijke post te Nevele* blz. 136-141. Bij de *Kunst en Oudheidkundige Kring* van Deinze verscheen in het jaarboek van 1961, blz. 100-136 *Het reizigers-, vracht-, en postverkeer te Nevele*.
- (8) In zijn *Dictionnaire ...* vermeldt de heer Stibbe 11 september 1862 als heropeningsdatum van het postkantoor te Zomergem. H. Koopman vermeldt 16 september 1862.

GERAADPLEEGDE WERKEN

Carte Générale des Bureaux et Tenances des Postes des Pays - Bas - Autrichiens, dédiée à son altesse monseigneur Charles, Anselme, Prince de la Tour et Tassis, Brussel 1789 (herdruk verwezenlijkt door de Koninklijke Postzegelvereniging van het Land van Waas, Sint-Niklaas, 1977).

L. DE CLERCQ, *De landelijke postdienst van Gent*, Sint-Niklaas, 1975.

L. DE CLERCQ, *De paardenposterij „Het Vlaams Hoofd”*, Sint-Niklaas, 1975.

P. HERBANT, *Prefilatelistische Postmerken van België*, Brussel, 1982.

H. KOOPMAN, *De puntstempels van België*, Kalmthout, 1974.

H. KOOPMAN, *De streepstempels van België*, Kalmthout, 1975.

D. MONTANUS, *Almanach ofte oprechten Nederlandschen Hemelmeter voor 't Schrikkel-Jaer ons Heeren Jesu-Christi MDCCLXXII, tot Gendt, bij de Weduwe van Michiel de Goesin, recht over den Raed.*

J. STIBBE, *Dictionnaire des Bureaux de Poste de Belgique 1830 - 1914*, Brussel 1969.

BIJLAGE

De gebruikte stempeltypes :

Type : S1

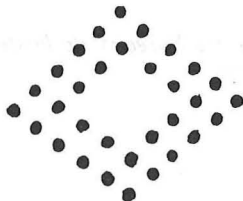
Type : S2

Type : S3

Puntstempel

AALTER :

- Vóór 1840 werd de letter „M” in een ronde stempel gebruikt als post-busstempel.
- Type S3 - nummer 1 - van 1 juli 1849 tot 1 augustus 1850.
- Type S1 - nummer 137 - van 1 augustus 1850 tot 15 april 1864.
- Puntstempel - nummer 1 - van 15 april 1864 tot 10 maart 1873.

DEINZE :

- Type S1 - nummer 31 - van 1 juli 1849 tot 15 april 1864.
- Puntstempel - nummer 94 - van 15 april 1864 tot 10 maart 1873.

HANSBEKE :

- Type S3 - nummer 69 - 1 februari 1855 tot 28 december 1858.
- Van 1 mei 1859 tot 15 april 1864 werd deze stempel toegekend aan de gemeente Theux. Om te weten te komen of men te doen heeft met een zegel afgestempeld te Hansbeke hoeft men enkel na te gaan of er zich in deze een watermerk bevindt. De zegels afgestempeld te Theux kunnen normaal

gezien geen watermerk meer bevatten gezien deze pas vanaf 5 januari 1858 werden uitgegeven.

- Type S2 - nummer 170 - van 28 december 1858 tot 15 april 1864.
- Puntstempel - nummer 168 - van 15 april 1864 tot 10 maart 1873.

LANDEGEM :

- Puntstempel - nummer 228 - van 15 januari 1865 tot 10 maart 1873.

NEVELE : (7)

- Puntstempel - nummer 274 - van 30 juni 1865 tot 10 maart 1873.

ZOMERGEM :

- Type S3 - nummer 51 - van 1 juli 1849 tot 15 september 1850.

Deze stempel werd tevens gebruikt te Chièvres-Attres van 1 oktober 1853 tot 1 januari 1858 en te Hoegaarden van 1 maart 1858 tot 15 april 1864. Dit betekent dat deze afstempeling enkel kan voorkomen op de eerste Belgische zegels en deze van het type *medaillons* met een watermerk, in een kader geplaatst, in de zegels.

- Type S1 - nummer 144 - van 15 september 1850 tot 12 november 1852. Van 1 januari 1858 tot 15 april 1864 was deze stempel eveneens in gebruik te Duffel. Dit betekent dat deze afstempeling, wat Zomergem betreft, niet kan voorkomen op zegels zonder watermerk. Voor Duffel is het theoretisch wel mogelijk dat de afgestempelde zegel een watermerk bevat, hoewel de kans (van 1 tot 5 januari 1858) toch zeer klein is.

- Type S3 - nummer 36 - van 12 november 1852 tot 10 februari 1856. Deze stempel was in gebruik te Mettet van 1 juli 1849 tot 15 september 1850 en te Anthée van 15 juli 1856 tot 15 april 1864.

De afstempeling Zomergem kan hier enkel voorkomen op de zegels van het type *medaillons* met watermerk. Voor Mettet kan dit enkel voor de zegels met watermerk in een kader geplaatst. Voor Anthée kan deze stempel zowel voorkomen op de zegels met watermerk als deze zonder watermerk. Enkel als de zegels nog op brief of brieffragment gekleefd zijn met de ronde naamstempel van het kantoor in kwestie is een verificatie mogelijk.

- Type S3 - nummer 138 - van 16 september 1862 tot 15 april 1864 (7).
- Puntstempel - nummer 338 - van 15 april 1864 tot 10 maart 1873.

EEN VOLKSTELLING TE POESELE IN 1786

In 1786 vaardigde de Oostenrijkse Keizer Jozef II - die men in onze gewesten de Keizer-Koster noemde wegens zijn bemoeizucht in kerkelijke aangelegenheden - een ordonnantie uit waarin hij een bevolkingstelling voorschreef „om te bereyden eene nieuwe verdeeling der Parochien op het Plat-Land” (1).

Per parochie werden de nodige onderrichtingen toegestuurd, evenals een „Formulier van de tabelle welke aen het Gouvernement moet worden overgegeven, soo door de Wethouderen en regeerders van de dorpen ende gehuchten, als door de Thiende heffers en de Heeren der respective plaetsen, tot uytvoeringhe der Ordonnantie van Sijne Majesteyt van den 29. Mey 1786”.

Zijne Majesteit wenste - benevens inlichtingen van algemeen informatieve aard (afhankelijkheid van een heerlijkheid, vermelding van dekanaat en bisdom, vermelding van de tiendheffers enz.) - o.m. ook te vernemen welke het juiste aantal inwoners was („catolyke en niet catolyke”), hoe de inwoners de kerk konden bereiken („langst eenen gelyken weg, langst bergen, langst water, ter distantie van ...”), of zij eventueel hindernissen aantreffen onderweg („inondatien” b.v.) ; of de pastoor bij bezoek aan sommige parochianen „sig daer naer-toe moet begeven door vremde prochien” en dergelijke vragen meer ...

Te oordelen naar de dokumenten die in het dossier zijn bewaard gebleven, was het antwoord op de vraaglijsten reeds in juli of augustus van hetzelfde jaar klaargekomen, althans voor het achttal dorpen in kwestie.

Het gaat om Meigem, Vinkt, Sint-Martens-Lerne en Sint-Maria-Lerne (die nu sinds 1977 tot Groot-Deinze behoren) en anderzijds om Landegem, Nevele, Poesele en Vosselare (die sinds 1977 deel uitmaken van de nieuwe fusiegemeente Nevele).

Voor elk van deze acht dorpen of parochiën is een globaal overzicht bewaard met het aantal inwoners, verdeeld in communicanten en niet-communicanten (jonger dus dan 13 jaar ongeveer). Voor vier van die acht dorpen is bovendien ook de nominatim-lijst van de gezinshoofden bewaard, met vermelding ernaast van het aantal personen in dat gezin.

Deze nominatim-lijsten der gezinshoofden zijn bewaard voor Meigem, Poesele, Sint-Martens-Lerne en Vosselare. Voor Landegem, Nevele, Sint-Maria-Lerne en Vinkt daarentegen ontbreken ze in het dossier.

Wat de bevolkingscijfers betreft, is Nevele met ruim 3.000 inwoners als een werkelijk centrum te beschouwen. Daarnaast bereiken alleen Landegem en Vinkt zowat de helft van dat aantal, en de overige vijf dorpen hebben een inwonertal tussen ca. 500 en 1.000 inwoners (2).

Wat de verhouding betreft tussen communicanten en niet-communicanten (verhouding die in het demografisch onderzoek over vroegere eeuwen vaak wordt gebruikt om het vermoedelijke inwonertal te berekenen) stellen we vast, dat in 1786 een verhouding van grosso modo 2,2/1 wordt aangetroffen, d.i. 2/3 communicanten en bijna 1/3 niet-communicanten.

In de onderstaande tabel worden de gegevens van de telling 1786 per parochie samengevat :

Parochie	Aantal inwoners	communicanten		niet-communicanten	
		absol. cijfers	in %	absol. cijfers	in %
(nu Deinze)					
MEIGEM	946	643	67,83	305	32,17
MARIA-LEERNE	635	440	69,29	195	30,71
MARTENS-LEERNE	631	438	69,41	193	30,59
VINKT	1.440	991	68,82	449	31,18
(nu Nevele)					
LANDEGEM	1.630	1.149	70,49	481	29,51
NEVELE	3.005(3)	2.040	67,89	965	32,11
POESELE	491	315	64,15	176	35,85
VOSELARE	657	460	70,02	197	29,98
	9.437	6.476	68,62	2.961	31,38

Omdat individuele mensen belangrijker zijn dan globale cijfers geven we hieronder - bij wijze van voorbeeld - de namen van de gezinshoofden van POESELE, de kleinste van de bovenvermelde gemeenten die nu tot Nevele behoren.

In de tabel hiervoor staat Poesele vermeld met 491 inwoners (315 comm. en 176 niet-comm.).

Het eigenaardige is wel, dat de nominatim-lijst zelf er 551 in totaal vermeldt, hetzij een verschil van 60 ...

Achteraan de nominatim-lijst staat evenwel een aftreksommetje :

tsaemen 551
af 60

491

En het zijn de laatstvermelde 491 die dan op het inlichtingenformulier her-
nomen worden ! ?

Waarom deze aftrekking ? We vermoeden dat deze 60 eventueel inwoners
van Poesele waren die naar een andere parochiekerk (Lotenhulle ? Nevele ?)
gingen, omdat ze er dichterbij woonden ...

Maar voor de onderstaande namenlijst houden we ons bij het cijfer van 551.
Op die 551 inwoners telde Poesele 98 gezinshoofden, hetgeen neerkomt op
een gemiddelde van 5,62 personen per gezin (ter vergelijking : Sint-Martens-
Leerne had 109 gezinshoofden op 631 inwoners, of een gezinsgemiddelde
van 5,79 personen). Er is slechts één enkele alleenstaande of eenpersoons-
gezin (Joanne Marie D'Hont) ; anderzijds zijn er 5 gezinnen met 10 of
meer personen. Absolute topper was het gezin de Vreese met 13 personen
(knechten en dienstmeiden allicht inbegrepen !).

Over de namenlijst tenslotte nog het volgende :

1. Pastoor (4) en koster zijn niet met name genoemd, evenals een Boer ... (?).
2. De naamopneming gebeurde niet heel nauwkeurig, vooral niet wat de
voornamen betreft.

Sommige personen worden trouwens alleen met hun familienaam zelf
aangeduid : Bogaert, Hautterman, Mattheeuws of Onderbeke b.v. ;
anderen krijgen, in plaats van hun voornaam, een beroepsaanduiding
toegevoegd, zoals Vermeire off(icie)^f of Onderbeke waegemaeker.

In een aantal gevallen vervangt een soort „aansprektitel” de eigenlijke
voornaam, b.v. Boer de Geest, Baes de Clercq, of ook in de diminutief-
vormen zoals Boerken Mortier of Baesken Schyvens - waarmee ofwel
een kleinere gestalte ofwel een sociaal onderscheid kan bedoeld geweest
zijn.

Andere voornamen zijn niet in hun officiële of „deftige” vorm weerge-
geven, maar volgens het gewone dagelijkse spraakgebruik : b.v. *Pier*
Allier of *Loden* van Huffel, *Tone* Wynsberge of *Tiste* de Wilde.

3. De diversiteit der familienamen is zeer groot. Op 95 gezinnen (Pastoor,
koster en Boer X. dus niet meegeteld) treffen we niet minder dan 72
verschillende namen aan. De vaakst voorkomende namen zijn Verplaetse
(6 maal), De Meyer, De Schryver, Onderbeke en Van Doorne (elk 3
maal). Tien andere namen komen elk tweemaal voor en de overige 57
namen elk slechts eenmaal. Van een opvallende concentratie van be-
paalde typische namen, zoals die in sommige dorpen kan voorkomen,
is hier dus allerminst sprake.

Ziehier dan de namenlijst (door ons gemakshalve in alfabetische volgorde uitgewerkt), met na de naam van het gezinshoofd (soms met een toegevoegd gezinslid) telkens het totaal aantal personen waaruit dat gezin bestaat.

Den heer pastor (2) ; den coster (8) ; Boer ... (6) ; Pier Allier (4) ; P^f Badou et Speybrouck (6) ; Jan Baert (5) ; Jan Baetslé en Bertjen Thienpondt (5) ; Marten Blanke et Tiste Verplatse (7) ; Jan Blanke (4) ; Bogaert (6) ; Frans Bollaert (4) ; Mauries Cannoot (9) ; Frañs Cocquijt (5) ; Pieter Coen (3) ; Bauduwyn de Baets (3) ; Baes de Clercq (6) ; Jan de Cock (8) ; Ludovicus de Fruijt (5) ; Boer de Geest (5) ; Jan de Graeve (5) ; Jacq. de Jaeger (3) ; Jan de Meijer (3) ; Judocus de Meijer (8) ; Phille de Meijer (2) ; Jan de Mulder, marchal (4) ; Pieter de Mulder (2) ; Jan de Schepper (2) ; Janne de Schrijver (10) ; Lieven de Schrijver (9) ; Pieter de Schrijver (5) ; Jan de Smet (9) ; Pieter de Vos et ... Paepe (4) ; B. de Vreese et Lⁿ Mortier (13) ; Lieven de Vriendt (5) ; Pieter de Waele (4) ; Tiste de Wilde et Pieter Bogaert (7) ; Frans d'Haenens (6) ; Pieter d'Haenens (6) ; Pieter d'Harte (8) ; Joanne Marie d'Hont (1) ; Jan d'Hulst (5) ; Frans Goethals (10) ; Judocus Haerens (4) ; Frans Hautekeete (6) ; Hautterman (8) ; weduwe Heye (4) ; Jooren Huybrecht (9) ; Pieter Huybrecht (3) ; weduwe Huygevelt (4) ; Jan Joos (4) ; Joos Maebe (3) ; Joannes Maesschalck (7) ; Jan Martens (6) ; Mattheeuws (3) ; Frañs Mertens et ? Depauw (6) ; Frans Mestdagh (3) ; Augustinus Moortels (5) ; Boerken Mortier (6) ; Frans Mortier (5) ; Onderbeke, waegemaeker (7) ; Onderbeke (7) ; weduwe Onderbeke (4) ; Andries Oosterlinck (5) ; Frañs Pissons (4) ; Ferdinand Pyfroet et Dierickx (10) ; Martinus Quequemborne (7) ; Laureins Schaut (2) ; Maryn Schatteman (6) ; Baesken Schyvens (3) ; Emanuel Speybrouck (11) ; weduwe Speybrouck en Frans van Vooren (9) ; weduwe ... rel Steyaert (4) ; J. Succaet (3) ; Lieven Succaet (3) ; Frans Temmerman (6) ; Lieven Temmerman (3) ; Geeraert Tuytschaever (6) ; Joannes Franciscus van Doorne (7) ; Joseph van Doorne (6) ; Lieven van Doorne et 1ⁿ bouver (8) ; Joannes van Haever (5) ; Jan van Huffel (5) ; Loden van Huffel (5) ; Christoffel van Laecke (7) ; Frañs van Laecke (8) ; Frans van Oost (4) ; Frans van Parys (6) ; Vermeire off^f (5) ; Frans Verplaetse (9) ; Jan Verplaetse (8) ; Jan Verplaetse (7) ; Joseph Verplaetse (8) ; Laureyns Verplaetse (8) ; Guille Verplatse (4) ; Augustinus Vervenne (8) ; Joos Wallaert (6) ; Lieven Wassenhove (5) en Tone Wynsberge (4).

De bovenstaande „Lijste ende opneming der persoonen binnen de prochie van Poussel gedaen door L. Comparé ende den off(icie)^f ten presentie van den B^{te} de Mulder ende Joseph van Doorne ... den 20 Julij 1786.”

NOTEN

- (1) Rijksarchief Gent, Fonds Nevele, nr. 41. In het dossier steekt ook een exemplaar van de desbetreffende ordonnantie zelf (een „affiche“ van formaat $\pm 60 \times 140$ cm), alsook een blanco-formulier volgens hetwelk de telling moest worden opgesteld.
- (2) Te vergelijken b.v. met de cijfers opgetekend voor een aantal gemeenten van het Kanton Deinze in 1796 (zie K.O.K.- Kontaktblad, jrg. 11 nr. 1 van januari 1982, blz. 55-56, nr. 59). Sint-Maria-Lerne b.v. telde in 1796 693 inwoners t.o. 635 in 1786 en Vinkt 1.485 t.o. 1.440 of telkens een zeer lichte stijging dus van resp. 9,1 % en 3,1 % in tien jaar tijd.
- (3) Voor Nevele worden eigenlijk uitgesplitste cijfers gegeven, nl. „binnen de stede“ 792 comm. en 383 niet-comm., of 1.175 samen, en dan „buiten Nevele“ resp. 1.248 comm. en 582 niet-comm., of 1.830 samen dus 3.005 in totaal ; het formulier geeft echter (verkeerdelijk) een eindtotaal van 3.076 zielen.
- (4) Pastoor van Poesele was, van 1775 tot 1790, Florens Raes.

Paul HUYS,
Gent (Drongen)
5.IV.1983

NASCHRIFT BIJ EEN VOLKSTELLING TE POESELE IN 1786.

Na het doornemen van het artikel van de heer Paul Huys, vonden we het nodig enige bijkomende informatie te verstrekken bij de gegevens van die volkstelling.

Eerst en vooral willen we graag een verklaring geven voor de twee verschillende resultaten van de telling zelf. Die moet ons inziens niet ver gezocht worden. Het getal 551 slaat op het inwonersaantal van de „gemeente“ Poesele terwijl de 491 het aantal inwoners van de „parochie“ Poesele aanduidt (1). Een verschil van 60 duidt het aantal inwoners van het Poeselse gedeelte van de wijk Kerrebroek aan. Het bewijs dat hier de reden van dit verschil dient gezocht vinden we terug in de resultaten van de telling in Nevele, waar ook twee eindresultaten bekend zijn : 3005, voor de gemeente en 3076 voor de parochie. Het nog resterende verschil van 11 zou wel eens kunnen voortkomen van een hofstede gelegen op enige afstand van de weg van Nevele naar Vinkt, en enkel via deze weg bereikbaar, doch deel uitmakend van het grondgebied van de vroegere gemeente Poesele.

In de *Index van Ontvangsten 1724/30* (2) bevindt zich een losse tabel onderaan gedateerd „8 juli 1792”. Deze tabel handelt over een geheel van belastingen geïnd in de parochie Poesele. Ze is onderverdeeld in 6 kolommen en bevat volgende gegevens : naam en voornaam, artikel, hofstede, meers, bos, groot. Gezien de nummering bij de artikelaanduiding overeenstemt met de door ons gemaakte reconstructie van de perceelstructuur van Poesele anno 1670 (3) lijkt het mogelijk voor een gedeelte (34 hofsteden zijn vermeld) van de in de namenlijst vermelde personen aan te duiden waar ze woonden. Indien we uit deze gegevens mogen aannemen dat de bij het artikel vermelde personen die hofstede bewoonden, dan komen we tot volgende resultaten : Jan de Graeve en Augustinnus Vander Vennet (Vervenne) zijn vermeld bij dezelfde hofstede artikel 1 (thans Paepestraat nr. 7), wat een concentratie van 13 personen betekent. Idem voor Joseph Wallaert, Frans van Parijs en Frans Vermeire, artikel 118 (thans Poeseledorp nr. 4) voor een concentratie van 17 personen. De grootste concentratie, 21 personen, vinden we echter terug bij artikel 16, (thans Beentjesstraat nr. 9) waar Pieter d’Harte, Lieven de Vriendt, Frans Hautekeete en Pieter de Mulder vermeld staan, wel te verstaan indien het gezinsbestand tussen 1786 en 1792 ongewijzigd bleef. Dit is een zuiver theoretische veronderstelling doch grote verschillen zullen er wel niet opgetreden zijn.

Verder zien we dat Jan de Mulder (artikel 32) hoefsmid (*marchal*) was op de weg van Nevele naar Lotenhulle (thans Bredeweg 29), waar thans nog steeds de smidse gevestigd is. Het was vermoedelijk dezelfde Jan de Mulder die de smidse en de woning liet herbouwen op het einde van de 18de eeuw. Bovenaan de ingangdeur van de woning bevindt zich immers nog een smeedijzeren traliewerk waarin het jaartal 1785 verwerkt is.

Met *Baes de Clercq* wordt vermoedelijk Adriaen de Clercq bedoeld bezitter van *het Populierken* (artikel 61), de oudst bekende herberg in Poesele en gelegen schuin over de smidse. Ook was de Clercq eigenaar van de hofstede bij artikel 63 die gedurende de 18de eeuw bewoond was door de molenaars, zodat we kunnen veronderstellen dat Adriaen de Clercq in 1786 de molenaar was. Adriaen de Clercq wordt in 1792 vermeld als burgemeester van Poesele en zou dit gebleven zijn tot 1806 (4).

Wat ons het meest opvalt in de telling is het ontbreken van de naam van Jacob de Mulder, burgemeester van Poesele van 1778 tot 1791 (4). Jacob de Mulder bewoonde in 1792 de hofstede (artikel 66) die gelegen is in de Beentjesstraat juist vóór de Neerschuurbeek op de grensscheiding met Nevele Veldeken. Wat ons inziens wel mogelijk zou kunnen zijn is dat bij het doornemen van de gegevens uit de volkstelling de afkorting voor *burgemeester* verkeerdelijk gelezen werd voor *boer*, gezien onderaan de inwonerslijst wel *B^e de Mulder* vermeld staat als opdrachtgever. Hier kunnen we echter niet met zekerheid oordelen gezien we de desbetreffende docu-

menten zelf niet hebben geraadpleegd. Opvallend is ook dat een zekere Christiaan Morthier (Boerken Mortier ?) drie bij elkaar gelegen hofsteden (artikels 195, 198 en 205) op zijn naam staan heeft in de Mortierstraat.

André BOLLAERT
Poesele

-
- (1) Zie in dit nummer mijn artikel *Het onderscheid tussen de „parochie“ en de „gemeente“ Poesele*, blz. 113.
 - (2) R.A.G., Baronie Nevele, Poesele, nr. 1565.
 - (3) A. BOLLAERT en J. LUYSSAERT, *Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden*, in *Het Land van Nevele*, jg. XII (1981), afl. 1-2.
 - (4) F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis der gemeente Poesele*, Gent, 1867, blz. 14.

HET ONDERSCHIED TUSSEN DE „PAROCHIE”

EN DE „GEMEENTE” POESELE

Als we de dag van vandaag over de parochie Poesele spreken zal het bij niemand opkomen te denken dat het Poeselse gedeelte van de wijk Kerrebroek daar niet zou bij behoren. Poesele met zijn amper 400 inwoners is inderdaad te klein om verdeeld te zijn. (Van de wijk Kerrebroek zegt men trouwens hetzelfde.) Toch is dit niet altijd zo geweest. Het samenvallen van de Poeselse parochiegrenzen met de gemeentegrenzen is zelfs nog geen tweehonderd jaar oud.

In hun geschiedenis van de gemeente Poesele vermelden Fr. De Potter en J. Brouckaert op blz. 25 dat de Poeselse wijk Kerrebroek tot het begin der 19de eeuw deel uitmaakte van „het geestelijk gebied van Nevele”. Het aanleggen van een brug over de Poekebeek bracht verandering in deze toestand. Vóór het aanleggen van die brug was het blijkbaar voor de inwoners van de wijk Kerrebroek zeer moeilijk de kerkelijke diensten in de Poeselse parochiekerk bij te wonen. Toch wordt ook reeds vroeger melding gemaakt van een brug over de Poekebeek.

In een 17de eeuws landboek van Poesele (1), dat we mogen situeren rond 1639, lezen wij : „*daer de straete loopt om door de beke te rijden en den wegh omme te passerer over de brugge*”. Deze brug zal vermoedelijk een houten voetgangersbruggetje geweest zijn, terwijl het door de beek rijden enkel zal mogelijk geweest zijn in de zomermaanden. Gezien de vele overstromingen waaraan de Poekebeek onderhevig was en het constante oorlogsgeweld dat onze streken teisterde zal de brug wel dikwijls onbruikbaar geweest zijn. Uit de Poeselse landboeken blijkt trouwens dat het grondgebruik van de inwoners van de parochie Poesele op de wijk Kerrebroek bijna nihil was. Het omgekeerde was ook zo.

In de administratieve stukken uit de vorige eeuwen vinden we ook duidelijke sporen terug van het onderscheid dat gemaakt wordt tussen de „parochie” en de „gemeente” Poesele.

Zo lezen we o.a. in de *Cohieren van de 20ste penning* van Poesele uit 1571 (2) :

– *Lieven Mortier houdt in pachte van Josijne Duelmans een stick lants groot vier ghemete twee honderd roen liggende inde prochie van Nevele ; of in het landboek uit 1587 (3) :*

– *Pieter vander Haghen ende Joos Helaudt ter causen van huerlieder huysvrouwen, dochters van wilent Jan de Groote hebben tsamen een gemet landts gelegen te poussele wale inden kerrebrouckhouck inde prochie van Nevele ende sorterende onder het eygendom ende groote rente van poussele ...*

Het duidelijkst van al is de kaart van 1729 in het eerste parochieregister van Poesele, geschetst door pastoor Paul Leyten (4). Hier is van de wijk Kerrebroek helemaal geen sprake. De parochie Poesele telt op dat ogenblik 50 gezinnen, terwijl het *Gaerboek* uit 1730 melding maakt van 8 hofsteden op de wijk Kerrebroek (5).

Of de splitsing tussen gemeente en parochie er voorheen altijd geweest is of wanneer deze tot stand kwam, zal waarschijnlijk altijd een raadsel blijven.

De enclave *Poesele Kerrebroek* in Nevele, die ten westen op de grens met Meigem nog ongeveer 50 meter breed is, is wel een van die specifieke griligheden die onze gemeentegrenzen soms vertonen.

En dat is nog niet alles. Bij de oprichting van het bisdom Gent in 1559 werden zeven landelijke dekanaten ingesteld waaronder de dekenijen Deinze en Tielt. Van 1559 tot 1641 behoorden Poesele en Nevele tot de dekenij Deinze. In 1642 werd Poesele, samen met Meigem, overgeheveld naar de dekenij Tielt, dit in ruil voor de parochies Mariakerke en Vinderhoute. Zo komt het dat vanaf 1642 tot 1803, wanneer de dekenij Nevele wordt opgericht, Poesele niet alleen verdeeld was over twee parochies maar ook over twee dekenijen.

Onze familiekundigen die met hun opzoekingen in Poesele Kerrebroek terechtkomen zijn dus gewaarschuwd. Raadpleeg de parochieregisters van Nevele want de Poeselse parochieregisters zullen u niet veel wijzer maken.

A. BOLLAERT, Poesele

BRONNEN

- (1) RAG, Poesele nr. 1562, *Landboek met kaarten 17de eeuw*, kaart D nr. 8.
- (2) SAG, Dossier 58/239 *Poesele*.
- (3) RAG, Poesele nr. 1552, *Landboek met aantekeningen 1587/1616*.
- (4) RAG, Poesele, *Parochieregister I*.
- (5) RAG, Poesele nr. 1565, *Index van Ontvangsten 1724 en 1730*.

TWEE MERENDREESE HUIZEN MET GESCHIEDENIS

HET STENEN HUIS OP DE LINDENBULCK

Anno 1688 bezat Heer en Meester Baldinus Guilielmus Coolman, priester en kanunnik van Ste Pharaïlde te Gent, een stenen huis *staende bij het groot bewalt pachtgoet buijten walle op den Lindenbulck bij de straete die loopt naar Meerendre Brugge ende dat metten afreck ofte stalleken mitsgr.* (= alsook) *d'ervve daerop het selve ghebaut is*, groot 50 roeden.

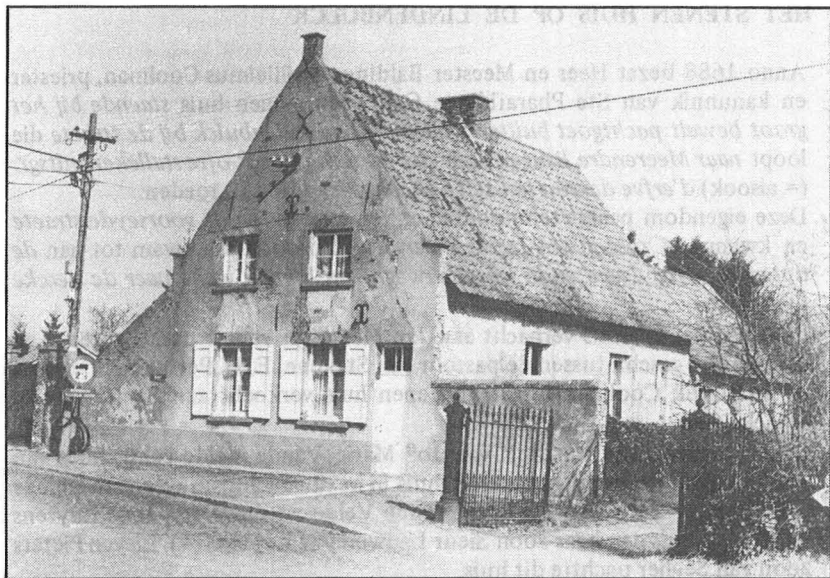
Deze eigendom paalde ten noorden en ten westen aan *de voorseyde straete* en kwam ten zuiden tot *jehghens den wal*. De oostzijde kwam tot aan *de uytganck ofte dreve ende waeghenwegh van binnen walle naer de kercke* (1).

In 1693 was dit huis verpacht aan Jan Mestdagh voor 5 pond groten. Ten gevolge een geschil tussen de pastoor van Stekene, E. H. Petrus Michielssens en kanunnik Coolman werd dit stenen huis verkocht aan Sieur Andries Smacke (2).

Bij verkaveling ten sterfhuis van Jo^e Marie Vande Velde echtgenote van Andries Smacke komt het stenen huis in bezit van Joos Luytens te Deinze (3). Anno 1726 verkocht Anna Vande Velde, weduwe van Joos Luytens het stenen huis aan haar zoon Sieur Lauwereyns Luytens (4). Lieven Pieters zoon van Segher pachtte dit huis.

Twee jaar later kocht Lieven Pieters dit huis (5). In welk jaar Jan Francies Pieters zoon van Lieven dit huis van zijn vader erfde kunnen we niet met zekerheid zeggen.

Jan Francies Pieters huwde met Petrnelle Coleta Pollet (6) die na het overlijden van haar man hertrouwde met Jan Baptiste van Hee. Op 2 september 1784 verkocht Jan Baptiste Van Hee het stenen huis aan Pieter Vergult zoon van Joannes (7).

Driehonderd jaar geleden stond op deze plaats reeds een stenen huis. Merk vooraan rechts de toegang tot het Kasteel Ter Wallen.

- (1) R.A.G., Merendree, bundel 125 - 29.1.1688.
- (2) Idem, register 106, f° 166v. - 11.5.1696.
- (3) Idem, register 107, f° 45 - 8.2.1714.
- (4) Idem, register 108, f° 184v. - 14.11.1726.
- (5) Idem, register 108, f° 258 - 11.3.1728.
- (6) L. NEYT, *Den auden thol*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele”*, jg. XIII, (1982), afl.1, blz. 40.
- (7) R.A.G., Merendree, register 115, f° 244v. - 2.9.1784.

DEN BLAUWEN STEEN

Arent van Hecke bezat een hofstede en land, groot 345 roeden, deels in eigendom en deels in pacht van de erfgenamen van Geert de Grootte. Deze hofstede, gelegen te Merendree op de wijk *Staeck-ten-poucke*, was anno 1680 nog naamloos. Ze grensde ten noorden aan *sheerenstraete*, zuid en west : *de straete ofte pontslach comende over den Langhenacker* en oost : *Pieter Arens* (later zijn kinderen). Dezelfde Pieter had anno 1690-1700 hieruit 300 roeden land in gebruik en Anthone Claeijs de resterende 45 roeden (1).

Tijdens zijn huwelijk met Livijne van Hecke kocht pachter Anthone Claeijs *de behuijsde hofstede ghenaeamt de(n) blauwe(n) stee(n) groot in erfve ontrent 45 roen met alle de cattheijlen* (= inboedel) *van huijsagie, boomen etc. daer op staende* (2).

Deze hofstede was belast met een rente van 30 schellingen groten per jaar penning 16 (3) ten voordele van de armen van Merendree en telken jaar betaalbaar op 25 september. Het hofstedeken met huis en tuin werd verhuurd aan de weduwe van Joos Olivier voor 2 pond 4 schellingen groten per jaar (4).

Anthone Claeijs zelf gebruikte in cijns het huis en het hofstedeken palend aan de „*Blauwen steen*”, dat eigendom was van de weduwe en erfgenamen van advocaat van (der) Stricht. De onbetaalde cijnspacht, gerekend tot mei 1717, beliep tot 20 pond 16 schellingen 8 groten.

Op dit hofstedeke had Anthone tijdens zijn huwelijk *diversche reparatien en melioratien* (= grondverbeteringen, vooral ontwatering en bevoeiing) *gedaen* zoals : *daerop ghestelt een schurken* (= schuurtje), *eenen steenput met een pompe etc.*

Deze onkosten (24 pond) trachtte hij dan ook in rekening te brengen, gezien zij anders in onverdeeldheid bleven tussen hem en zijn kinderen.

Verder lezen we in de staat van goed van Livijne van Hecke : *prijs van alle de meubelen en huijsscattheijlen* (= inboedel) *als te weten :*

Alle de coppere vaeten, eenen scheren pot, vleeschblock, hanghel (= haal), *stoelen etc. broodt, boter, 6 hinnen* (= kippen) *met den haene, 73 pont verckensvleesch, alle de ghereetschap schalen en ghewichten in den winckel, een bedde met de toebehoorten, cleederen e lijnwaet van de overledene, een coeffer* (= koffer), *wat tarwe, lijnsaet, een streckcoetse* (= bed), *al het branthaut op het hof, drij coeijen, een rent, calf en vercken, een weefghe-tauwe met de toebehoorten, twee eeckels*(= vlaskam) ; *bert* (= plank, lat) *eenen troch, paelen etc ... vijf ijdel* (= lege) *sacken, wat gaeren, ghe-leijer* (= verglaasd aardewerk) *en heirdewerck, al 't samen op 71 pond 4 groten geschat.*

Was Anthone een welstellende landbouwer met drie koeien, zijn vrouw ver-

kocht de noodzakelijkste levensmiddelen zoals : zout, azijn, meel, varkensvlees en waarschijnlijk ook brood en boter naast nog andere winkelwaar zoals zeep. Spijtig dat *die andere winkelwaar* niet specifiek omschreven wordt (5).

Zestien klanten stonden in het krijt over koop van *winkelwaere*.

Slechts drie waren volgens de verklaring van Anthone Claeijs solvabel.

Over de anderen lezen we : *dan alsoo den hauder* (Anthone Claeijs) *de voorschr(even) schulden voor goet* (= bate) *niet en can aenveerden door de sobre ghestaetheid van de debiteuren en hunne insolventie, wort het selve alhier alleenlijck ghebracht voor memorie* (6).

Alhoewel de staat van goed van Livijne van Hecke sloot met een batig saldo van 114 pond 15 schellingen 8 groten bleef er na aftrok van de schulden (97:19:1) en de begrafeniskosten (4:17:6) slechts 3 pond 10 schellingen 9 groten en 6 deniers over, te verdelen onder de vijf minderjarige kinderen (7).

Anthone Claeijs hertrouwde met Livijne Versluys.

Op 4 november 1728 werd tussen de kinderen van Anthone Claeijs en zijn eerste vrouw, Livijne van Hecke, een onderlinge overeenkomst gesloten ; waarbij Livijne Versluys verklaarde akkoord te gaan met deze transactie *voor soo veel sy daer in saude gherecht zijn*.

Aldus verkochten Pieter en Joannes Claeijs, Jan de Wispelaere gehuwd met Livijne Claeijs *hun paert in een deel van een huijs ende eirfve ... van audts ghenaeamt den blauwen steen*, aan Jooris Claeijs, *meester chirurgijn* (= heelmester, dokter) als voogd van Pieternelle en Marie Claeijs voor de som van 30 pond courant geld (8).

Naderhand hebben Pieternelle en Marie Claeijs hun deel van de „*Blauwen steen*” overgelaten of verkocht aan hun voogd Jooris Claeijs. Wanneer deze transactie plaats had konden we niet achterhalen.

Wel weten we dat in de herberg „*de Swaene*” te Nevele, bewoond door Philippe Bekaert, op dinsdag 25 april 1758 om 13 uur een deel (23 roeden) van de „*Blauwen steen*” openbaar te koop werd gesteld ; op dat ogenblik eigendom van de erfgenamen van Sieur Jooris Claeijs (9). Dit deel werd sinds 1755 (10) verpacht aan Jan de Pauw voor 3 pond per jaar en de pacht-overeenkomst liep nog tot eind april 1764. De wederhelft behoorde aan Philippe Cocquyt (11).

Jan Lacombe stelde de „*Blauwen steen*” in voor 50 pond wisselgeld en een traktaat van 10 schellingen. Petrus van Vijnckt verhoogde het bod met 5 pond en een traktaat van 4 schellingen.

Op de tweede verkoopdag werd de instel door geen enkele liefhebber-koper verhoogd. Pas op 8 mei verhoogde Martinus Claeijs van Landegem het bod

van Petrus van Vijnckt met het minimum bedrag van 10 schellingen en werd aldus eigenaar van de „*Blauwen steen*” (12).

Met het overlijden van Martinus Claeijs erfde zijn dochter Rosa gehuwd met Joannes Dewitte landbouwer van Hansbeke de „*Blauwe steen*”. Op 30 september 1792 verkochten zij aan Pieter Claeijs zoon van Jan en landbouwer van Merendree *een hofstede met het hujs en voordere batimenten de boomen ende haegen immers met alle de droge ende groene cattheijlen daer op staende groot 46 roen* voor 58 pond wisselgeld te betalen voor 1 mei 1793 (13).

Op het ogenblik van de verkoop was de hofstede bewoond door Pieter van Daele. De koper kon met kerstdag 1792 de hofstede in gebruik nemen en de grond pas op 1 mei 1793 (14).

Anno 1793 lezen we dan ook in het landboek van Merendree als nieuwe eigenaar van de „*Blauwen steen*” : *Pieter Claeijs fs* (filius = zoon van) *Jan gehuwd met de weduwe van Philippe Cocquijt fs Matheus* (15).

Verder leren we uit de lijst van de grondeigenaars van Merendree door P.C. Popp dat anno 1840 Josephus Steven van Gent eigenaar was van de „*Blauwen steen*” (16).

L. NEYT

Noten :

(1) R.A.G., Heerlijkheid Merendree, reg. 185, f° 70.

(2) Idem, reg. 72, f° 102.

Blijkens de staat van goed van Livijne van Hecke kochten zij de hofstede tussen 1694 en 1717. De koopakte vonden we niet terug.

(3) pen 16 = 1/16 of 6,25 procent

Het kapitaal van een rente van 30 schellingen groten = $30 \times 16 = 480$ schellingen = 24 pond.

(4) Idem, reg. 72, f° 103v.

3 maand hujsuur van de wed. van Joos Olivier van het hujs en hof hiervooren vermeld gherekent tot einde juli 0:11:1

Jaarpacht : $0:11:1 \times 4 = 2:4:4$ pond groten.

(5) Idem, reg. 72, f° 103v.

Schulden van dit sterfhuis :

Aen Sr Adriaen Wilaijs coop van saut en seepe

5:5:2

Aen Sr van Hacker levering van azijn

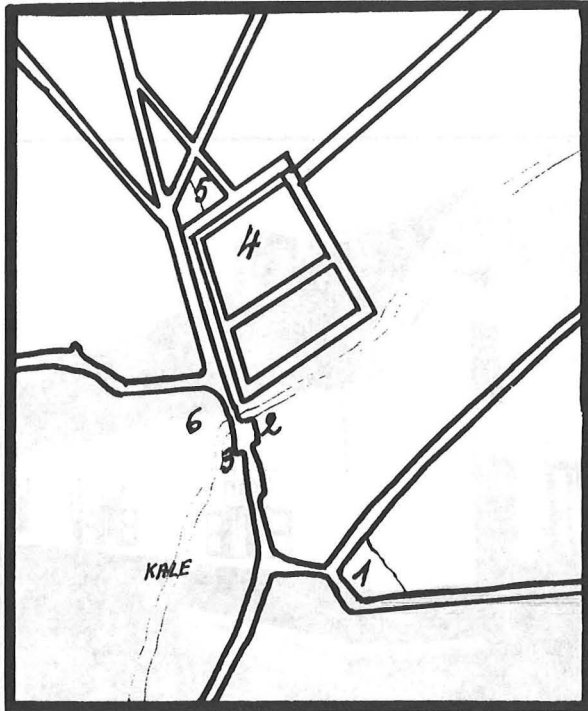
3:4:0

Aen Joos Drieghe winkelwaere

22:0:0

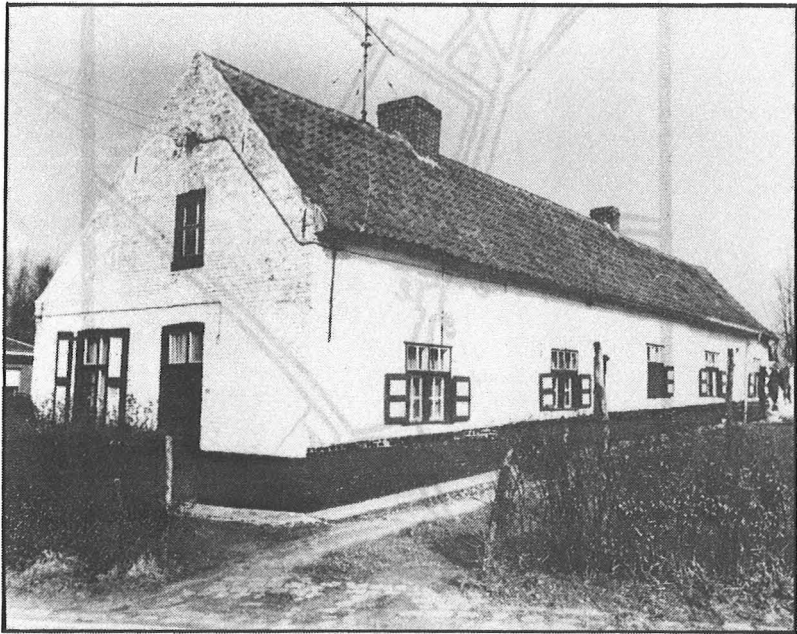
Aen Jan de Voghelaere levering van meel

14:0:0

Situatieschets

1. Den Blauwen Steen
2. Het Lammeken
3. Den Auden Thol
4. Het kasteel Ter Wallen
5. De Lindenbulck
6. Het kasteel van Merendree

1. Van Blommestein
2. Van der Laan
3. Van der Laan
4. Van der Laan
5. Van der Laan
6. Van der Laan
7. Van der Laan
8. Van der Laan
9. Van der Laan
10. Van der Laan

Zicht op de huidige woning „De Blauwe steen“.

MERENDREESE DORPSGEBEURTENISSEN

UIT VROEGERE EEUWEN (II)

HET AERDEKEN EN DE SCHIPGRACHT TE MERENDREE

Jan van Hulle werd door deurwaarder Gheerbrant gedagvaard om op 5 juni 1722 voor de heren van de Raad van Vlaanderen te verschijnen. Hij had immers zonder toelating *een hutteken* gebouwd op *het aerdeken* (1).

Het aerdeken kwam enerzijds tegen de brug over de Kale en anderzijds tegen het kasteel van Merendree, op dat oogenblik eigendom van de heer van Hecke. Als aanlegplaats voor schepen stond *dit aerdeken* ten dienste van alle inwoners van Merendree. Tussen het kasteel van Merendree en *het aerdeken* lag nog *een cleyn commeken van audts genaemt den schipgracht komende tot aan de poorte van het kasteel*.

Volgens de verklaringen van Bauduyn Maenhaut burgemeester van Merendree en eenenzeventig jaar, heeft *het aerdeken* van *inmemorialen tijden* gediend voor het laden en lossen van *mercktoeederen en andere noodt-saeckelijkheden van de insetenen en voornamentlijk van den heer van Hecke*.

Alhoewel het aan niemand toegelaten was de heer van Hecke *daerin eenighe troubel ofte beletsel te doen, het nochtans soo was dat Jan van Hulle hem veroordert hadde op het aerdeken teghen de riviere de Calewe te bouwen ende stellen een huyseken*.

Jan Van Hulle was volgens de verklaringen van zijn advokaat Mr. Rooman *vele jaeren verloopigh* (= weg) *geweest* en ten allerlaatste (zo *arm datter niet eenen stuyver op te verhaelen en is*) *met een swaere familie t'huys gekeert*. Daar de grond van *het aerdeken* altijd gediend had voor het gebruik van iedereen, zonder dat iemand er aanspraak kon op maken, vond Jan van Hulle het geen bezwaar daar zijn huis te bouwen. Heel waarschijnlijk werd op dat oogenblik de Kale niet meer zo druk bevaren en was *het aerdeken* dan ook grotendeels buiten gebruik. Dit kunnen we afleiden uit het feit dat de getuigen verklaarden zich te herinneren dat ze vóór 20, 30 of 40 jaar op *het aerdeken* kwamen laden en lossen. Of had Jan van Hulle van hoger hand opdracht gekregen om aldaar een *hutteken* te bouwen ?

Het huis of liever *het hutteken* werd gebouwd met *stocken en peirssen die hij heeft weten te becommen ande aftebedelen*. De werkzaamheden werden uitgevoerd *ter assistentie van vreemde wercklieden*, want niemand van de parochie van Merendree wenste hem daarbij te helpen. Door het bouwen van *dit hutteken* was het voortaan onmogelijk om *met peerden*

en waeghen op het aerdeken te commen toe- ende afvoeren alle goederen.
De schade die de heer van Hecke hierdoor leed werd op 300 gulden geschat.

Naar aanleiding van deze feiten werden verschillende getuigenissen afgelegd. Pieter van Rysselberghe zevenenvijftig jaar verklaarde dat de Kale voor veertig jaar gebruikt werd voor het vervoer van *asschen en mes*. Het laden en lossen gebeurde op *het aerdeken gheleghen aen de brugghe over de selve riviere ende tusschen den schipgracht van audts tijde soo ghenaemt.*

Jan de Cock *fauvriser* (= houtdraaier) en *négociant* (= handelaar) op de Begijnegracht in Gent kan zich nog heel goed herinneren dat hij te Merendree van tijd tot tijd bomen kwam kopen, die dan naar *het aerdeken* gebracht werden, om langs het water naar Gent getransporteerd te worden. De schipmakers van Gent hadden voor dertig jaar dikwijls de Kale bevaren. Ze bouwden zelfs voor Pieter Aerrens *zaliger het schepken om syn cost te winnen met het aanbrengen van alle soorten goederen.* Jan Vander Vennet en Gheert Maes, beiden van Landegem, verklaarden voor 30 jaar met hun paarden en wagens hout, kalk, mest en andere goederen te Merendree afgehaald te hebben.

Jooris Maenhout van Merendree had ongeveer twintig jaar geleden op *het aerdeken* goederen afgehaald met zijn paard en wagen.

Frans Aerens meer dan 80 jaar, Jan de Baets 70 jaar, Matthys Aerents 50 jaar en Stoffel Goethals 51 jaar konden de verklaringen van de vorige personen volledig onderschrijven.

Bauduyn Maenhout oud 71 jaar en burgemeester van Merendree verklaarde voor notaris De Backer dat hij met de vorige verklaringen volledig akkoord ging. Hij voegde er zelfs aan toe dat *het selve aerdeken ten uyttersten is noodich hebbende syne ruymte vermits het selve ten tijde van oorloghe, groot sellingement* (= voordeel, nut) *heeft bij ghebracht aen het ghemeente, door de menichte van goeder die aldaer met waeghen en peerden wierden aenghebracht ende ghelost ende conseumentlyck* (= noodzakelijk gevolg) *ingheschept ...*

Bij rekwes van 22 december 1722 werd jonkheer Guillaeme Le Poivre, heer van Vinderhoute, Merendree etc., in dit proces betrokken.

Uit het onderzoek bleek dat hij *de waarachtighen autheur van troubel was.* Hij had aan Jan van Hulle niet enkel opdracht gegeven om aldaar een huis te bouwen, maar ook om de *oude waeterijnghe in te dijken met stahoytsels* (= palen, staken) *ende aerde.* Nochtans poogde hij te ontkennen *aen Jan van Hulle order gegheven te hebben tot het stellen van het huyseken soo ende ghelyck het sich bevindt.*

Na de oprichting van *dit hutteken* had de heer van Vinderhoute zelfs zijn

toestemming gegeven *om dichte daerteghen op eenen staeck te stellen syne waepens met eene discriptie* (= opschrift) *daeronder van eenighe tol bij hem binnen de prochie van Meirendre op de passerende waeghens ghepre-tendeert* (= aanspraak maken op) *ende dat inde plaetse vande waepens vande familie vande Serwauters die op ghelijcken staeck voor het bouwen van het selve hutteken stonden lancx den anderen candt vande voornoem-de brugge* (= op de plaats waar het „Lammeken” stond).

De heer van Hecke richtte zich tot het hof (= Raad van Vlaanderen) met volgende bedenkingen. Dat de heer van Vinderhoute de onenigheid uitge-lokt heeft en de zaak van Jan van Hulle verdedigt *om soo wel incas* (= in geval) *van winste als verlies de heer van Hecke op grote kosten te jagen*, die zeker meer zullen bedragen dan de waarde van *het hutteken*.

Op 12 januari 1723 bekende de heer van Vinderhoute *concent* (= toelating) *thebben ghegheven aenden originelen betrokkenen* (= Jan van Hulle) *tot het stellen van het hutteken*. Hij had *het hutteken* zien en weten bouwen en dit zonder het te beletten, alhoewel het voor hem zeer eenvoudig was *het hutteken* (te) *prevenirien* (= voorkomen) *maer selfs ghestelt synde doen weiren* (= verdwijnen), *het welcke hem soo licht is om doen* (= gemakkelijk is om doen) *als bij maniere van spreken, het handt op het hoofd te legghen*.

Om de ware bedoelingen te verdoezelen liet de heer van Vinderhoute uit-schijnen dat het noodzakelijk was *de waeterijnghe aen het aerdeken met stahoytsels ende aerde op te vullen*, om zodoende de nodige herstellingen aan de vleugel van de brug te kunnen uitvoeren. Deze herstellingswerken, die in feite niet nodig waren, konden gemakkelijk worden uitgevoerd *sonder aende selve waeterijnghe te toucheren* (= te raken). Iets dat de heer van Vinderhoute *niet en sal durven ontkennen*.

Het was aan de heer van Vinderhoute *niet gepermiteert omme de commo-diteyt* (= voor zijn gemak) *van zijn werck, de gemelde waeterijnghe in te nemen ende het ghemeente van soo een notabel publicq gherief te priveren* (= beroven).

In het procesbundel vinden we nergens een overeenkomst tussen de heer van Vinderhoute en de heer van Hecke terug.

Nochtans werd op 15 oktober 1723, door tussenkomst van goede vrienden, een overeenkomst gesloten tussen beide partijen.

R.A.G., Raad van Vlaanderen, bundel 20 742.

R.A.G., Heerlijkheid Merendree, reg. 108, f° 62.

(1) Voor een situatieschets zie L. NEYT, *Twee verdwenen herbergen te Merendree*, in *Het Land van Nevele*, jg XIII (1982), afl. 1, blz. 28.

EEN GROTE DIEF TE HANSBEKE

Op 6 december 1662 kwamen Jan Buijssens, vijftig jaar, wonende te Bellem ; Geert de Decker, tweeënvijftig jaar, wonende te Hansbeke en Joos de Pestele, zesenvijftig jaar, wonende te Nevele, allen landbouwers, klacht neerleggen voor de wet van Merendree tegen Anthone Le Perck inwoner van Hansbeke.

Jan Buijssens zoon van Jan verklaarde onder eed dat de betichte vorige oogst op zijn land te Bellem *diversche tarweschooven van de hopen die aldaer ghestuijckt stonden heeft gestolen, evenals elf santen* (= handvol korenaren) die de kinderen van Jan Buijssens op *het voornoemde stick hadden laeten liggen*, boven *noch vijf ander santen die hij uyt de picke-lijnghe* (= afgepikte tarwe) *hadde ghetrocken*.

Anthone Le Perck had verschillende keren *de vermaecksels* (= hout dienen- de voor herstelling, om te (ver)maken) staande op de grond van Jan Buijssens en op die van zijn burens afgebroken en weggedragen.

Joos de Pestele getuigde dat hij dagelijks Anthone Le Perck in zijn bossen en in de bossen van Jan Buijssens aantrof, waar hij grote schade aanrichtte *in het cappen en snijden van berch* (= vingerwortel). Toen rond St.-Bavomis (1 oktober) de burens van Joos de Pestele niet thuis waren maakte Anthone Le Perck van de gelegenheid gebruik om alle eikels af te slaan en ze mee te nemen.

Geert de Decker ontdekte dat al de vis uit zijn visput verdwenen was en legde dit feit ten laste van Anthone Le Perck. Om dit te staven verklaarde hij dat ongeveer twee jaar geleden Anthone *op één van zijn beslotten* (= omheinde) *meersch* al de mest opraapte en wegdroeg. Toen Geert de Decker hem dit verbod werd hij bedreigd met verschillende *ingurieuse worden* (= beledigende woorden) en begon de betichte met *de schuppe te smijten* waarmee hij de mest opschepte.

De drie getuigen beschouwen Anthone Le Perck als *eene grooten dief* en uit hun verklaringen blijkt ook dat hun burens reeds menigmaal bestolen werden en geen klacht neerlegden.

R.A.G., Merendree, bundel 122.

OPMETING VAN DE SCHIETBAAN TE MERENDREE

Anno 1732 waren Joris De Witte, Franchois Rouges, Jaecques Cocquyt, Pieter de Cuypere, Jan Baptiste Claeys, Pieter Seghers, Lieven Vanden Bossche en Gillis Lambrecht gildebreders van *het gulden vanden heylighen Sebastiaen onderhuden met den handtboghen binnen dese ghemelde prochie van Merendree*. De schietbaan van de gildebreders werd niet uitsluitend gebruikt voor leden van de *confrerie met den handtboghen*, ze stond ook ter beschikking van andere personen die er, louter voor hun ontspanning, kwamen schieten.

Nochtans hadden er geregeld prijssschietingen plaats en was het noodzakelijk de *juste ende preciese lynghde ofte distantie (= afstand) te kennen die der is tusschen beyde de doelen van de schietbaene*.

Op aandringen van *Sieur* Jaecques Barbier inwoner van Gent, werd in aanwezigheid van de acht voornoemde gildebreders *de juste distantie ende lynghde der ghemelde schietbaene vanden eenen doel tot den anderen van diere afghapest ende afghemeten*. Deze opmeting gebeurde met een koord die tussen de binnenkant van de doelmuren werd gespannen. Ze werd dan op *beyde de eynden in rooden huwele (= ouwel, ouderwets middel om brieven dicht te maken) met eene sterre van wit pampier (= papier) ghecachetteert (= verzegeld) met het cachet ofte seghel deser vierschaere*. Het *pack coordeken (= de koord)* bewaarde men dan in een *ingheleyde stucxken parchement (= dichtgemaakt stukje perkament)*.

Dit alles werd bezegeld door Livinus Cocquyt baljuw, Jooris Maenhaut burgemeester, Jan van Wassenhove, Carel Vande Velde, Jooseph Loontiens en Joannes de Cuypere schepenen.

Deze oorkonde was verder ondertekend door greffier Philip Wieme en *ghe-seghelt met sterren van wit pampier onder eenen rooden huwele*.

R.A.G., Merendree, register 109, f°. 16^v. en 17.

VOEDSELVOORZIENING TE MERENDREE

Op 29 juli 1709 liet greffier Wieme aan de bevolking van Merendree weten dat ze het nodige voedsel voor hun dagelijks onderhoud binnen de stad Gent mochten afhalen.

Ten gevolge deze aankondiging werd op 8 augustus 1709 Philips Wieme gevolmachtigd door Georgius Reghelbrugge pastoor, Jaecques de Broux baljuw, Bauduyn Maenhaut burgemeester, Adriaen de Vreese en Geeraert Bee-

laert schepenen van Merendree *omme te gaen haelen de quotte* (= hoeveelheid) *van (de) graenen noodich tot te consumptie* (= verbruik) *van 1312 persoonen den number* (= het aantal) *van 82 sacken alle acht daeghen. Insgelijckx drijendertigh sacken voor sessensstigh peerden ende dertigh sacken voor de coeijen ende veerckens* : *soo boecquijt* (= boekweit, graansoort), *eerweten, boonen ofte andere graenen, semel* (= fijn tarwemeel) *ende meel.*

Alle inwoners van Merendree die er een *vaste woonijnghe* hadden konden van deze voedselbedeling genieten. Nochtans waren de gezinshoofden verplicht de eed af te leggen waarin ze verklaarden *dat sij de selve niet en sullen diverteren* (= verduisteren) *directelijck ofte indirectel(ijck) nochte besteden tot ander ghebruijck als tot hunne eijghen consumptie.*

R.A.G., Merendree, bundel 127.

GOUDEN HUWELIJKSJUBILEUM TE MERENDREE

Op 3 november 1728 kwamen Bauduyn Maenhaut en zijn echtgenote Marie Vanden Berghe naar het schepenhuis en verklaarden voor baljuw Livinus Cocquyt en burgemeester Petrus de Cuyper dat *sy van intentie syn te gheven hun jubile van op het 51 jaer ghetrauwt te syn* (2).

Ter gelegenheid van dit gouden jubileum, dat in die tijd zeker een zeldzaamheid was, ontvingen ze van de heer van Vinderhoutte en andere vooraanstaande personen feestelijke geschenken, welke ze met dankbaarheid aanvaardden.

Alle milde schenkers werden dan ook uitgenodigd om met hun echtgenote aanwezig te zijn in de kerkdienst op maandag 22 november e.k. om halfelf en daarna *ter taeffel ... als wanneer de presente* (= aanwezigen) *sullen vervanghen de absente* (= afwezigen).

- *Jo^f Guille Le Poyvre, Heere van Vinderhaute Merendree etc. jont* (schonk) *een half stuck wyn, coets ende peerden.*
- *Den Heer Burghgrave van Nieuwlant ... eene vande beste ende grootste tonne mechels bruyn bier, coets ende peerden.*

(2) Opzoekingen naar de huwelijksakte van de jubilarissen bleven tot hier toe zonder resultaat. Wel vonden we in de parochieregisters van Merendree hun overlijden. Bauduinis Maenaut en Marie Vanden Berghe overleden respectievelijk op 17 september 1729 en 18 februari 1731 (R.A.G.), Merendree, P.R. 4, f° 2026 en 2029).

- *Jo^r Charles Allegambe, Heere van Chisoing, Auweghem etc. ... een alf calf ghendts vleesch, coets ende peerden.*
- *Jo^r Ferdinande Dhaene, Heere van Nieuwlande Poelvoorde etc. ... een schoon vet schaep, coets ende peerden.*
- *Jo^r Frans de Neve, conte de Morianes etc. ... voor decer (= dessert) de fruyten, coetse ende ses peerden.*
- *Heer en Mr. Carel Vander Aelst Pber (= priester) postordinaire ... alle de taerwe brooden, witte broot, busquit etc.*
- *Heer Millo Vander Stelt pastor in Landeghem ... twee vande beste sielen amen (= cipieren, varkensfilet), naest den staert (= staart) van 't verken (= varken).*
- *Heer en Mr. Georgius Van Reghebrugghe pastor in Merendree ... de beste vollaers (= soort koekebrood) ende caustelyn(ghen) (= deegwaar) om waefffels te bakken.*
- *Heer Petrus Bogaert, cannonynck regulier (= kanunnik die aan een orde-regel onderworpen is) de premontre (= vertonen) synen persoon ende assistentie (= aanwezigheid) inden dienst ende aende taefel.*
- *Hr. Willem Metthon had beloofd te presenteren eenen nobelen pottynck (= soort gebak) en Mr. Ernest Rogiers, bargeman (= verantwoordelijke van een trekschuit) van Brugghe op Ghendt zou er voor zorgen dat al de gerechten met vakkennis zouden klaargemaakt worden.*

R.A.G., Merendree, register 108, f°. 282v°.

L. NEYT

BUYSSSES „GRUETEN BROOS” :

WERKELIJKHEID EN VERBEELDING (*)

Op 18 augustus 1982 is te Nevele de 87-jarige Cyriel Snoeck begraven. Met hem verdween een van de laatste getuigen van Buysse en diens werk. Cyriel Snoeck was immers de schoonzoon van „grueten Broos”, de centrale figuur in Buyssses gelijknamige novelle *Grueten Broos*, die in de bundel *Van arme mensen* (1901) werd opgenomen. Bovengenoemde gebeurtenis bracht me ertoe een stukje te schrijven over de verhouding werkelijkheid/verbeelding in het werk van Buysse en de manier waarop de Nevelse schrijver zijn verhalen bedacht en uitwerkte. In piëteitsvolle herinnering aan Cyriel Snoeck en zijn sociaal misdeelde generatie doen we dat aan de hand van de ontroerende novelle *Grueten Broos*.

Ook zonder de precieze datum van publikatie te kennen zouden we deze novelle perfekt in Buyssses oeuvre kunnen situeren, nl. naar het einde van zijn eerste, sterk naturalistische periode toe. *Grueten Broos* is in eerste instantie een naturalistisch verhaal, maar heel wat sentimenteel-romantische trekjes kondigen al duidelijk Buyssses tweede periode aan, nl. die van het romantische realisme. Die tweede periode (ongeveer 1905 tot de eerste wereldoorlog) zal misschien niet onverdeeld als Buyssses beste beschouwd worden, maar ze is zeker zijn meest authentieke, want hier komen de twee polen van Buyssses persoonlijkheid (de stoere realist en de vertederde romanticus) het evenwichtigst tot uiting.

Het verhaal van „Grueten Broos” is gauw verteld. Op een kille decemberavond komt nog een boerenwagen met een lading bieten de binnenplaats van de cichoreifabriek opgereden, net op het ogenblik dat de afgebeulde arbeiders naar huis willen gaan. Na enig smeken vindt de boer Grueten Broos en zijn vriend Zwart Feelken toch nog bereid om de wagen te lossen. Na de karwei moet Broos nog het gewicht van die laatste wagen in huis gaan meedelen. Bij het openen van de keukendeur wordt de uitgehongerde jongeman bedwelmd door de fijne geur van gebraden vlees. Het ontsteekt in de overigens goedmoedige Broos een razend verlangen naar zijn wekelijks stuk „huefvlakke”, dat zijn goeie oude moeder hem nu ook weer zal voorzetten. Bij zijn thuiskomst deelt zijn moeder hem echter mee dat de slager die dag geen „huefvlakke” meer had en dat ze dan maar in de plaats een haring gekocht heeft. Afgestompt door het zware labeur, de kou en de jenever en mateloos ontgoocheld over zijn karige beloning barst Broos in een verschrikkelijke woede uit en heel eventjes maar personifieert de on-

schuldige oude vrouw voor hem al het onrecht dat de samenleving hem en zijn lotgenoten aandoet. In die opwelling van machteloze woede geeft hij zijn moeder een stoot, waardoor ze languit op de vloer valt, lichtjes bloedend uit een kleine hoofdwonde. Vol afschuw over zijn wandaad vlucht Broos weg en hij gaat zich bedrinken om alles te vergeten. 's Anderendaags komt hij terug en na een sober, ontroerend verzoeningsritueel herneemt het leven schijnbaar weer zijn gewone gang. Maar gekweld door wroeging vervalt de overigens opgeruimde Broos in een sombere letargie, terwijl de oude moeder aan een langzame fysische (en wellicht ook psychische) aftakeling toe is. In de nacht van tweede Kerstdag sterft ze, nadat Broos haar hele bezit, nl. 900 frank in goudstukjes, afgestaan heeft. Door wroeging overmand kan Broos dat geld niet zomaar aanvaarden en hij besteedt het hele „fortuin” aan een praalbegrafenis met „den huegsten dienst”, om aldus zijn misdaad enigszins te herstellen. In een laatste scene, na de begrafenis, aanvaardt Broos de uitnodiging van Feelken en diens zuster Lowiezeken om met hen mee te gaan. Hij aanvaardt meteen ook weer het leven.

Geïnterviewd door de criticus d'Oliveira over het aandeel van werkelijkheid en verbeelding in zijn werk verklaarde Buysse zelf het volgende :

„Ik zie de werkelijkheid voor mij en op die werkelijkheid die als beeld in mijn hoofd zit ga ik bouwen. Maar er komt zoveel bij en er gaat zoveel af. In mijn werk is het gedeelte van de verbeelding zeer groot.”

En verder :

„Het is wel gebeurd dat sommige mensen zeiden : mijnheer Buysse heeft over ons geschreven. Maar dan werd er weer getwijfeld, omdat sommige dingen niet precies klopten. Je componeert je boeken, nietwaar ? Je neemt iets van die en iets van een ander, en daarvan maak je je personages. De mensen in mijn boeken zijn niet helemaal integraal, zoals zij langs de wereld lopen.”

Die betekenissen van Buysse heb ik aan de feitelijke gegevens van *Grueten Broos* getoetst.

Op aanwijzing van zijn zoon Maurice kwam ik zo bij Cyriel Snoeck terecht. Die identificeerde „grueten Broos” zonder enige aarzeling als zijn schoonvader Theofiel Kneuvelds, die volgens het gemeentearchief te Nevele geboren werd op 31 juli 1861, wat dus goed kan kloppen met de chronologie van Buysse's verhaal. Theofiel was de zoon van Ambrosius Kneuvelds (° Nevele 1831) en van Charlotte De Dapper (° Nevele 1832). Volgens mijn informant werd zijn schoonvader „grueten Broos” genoemd omdat hij groot van gestalte was én de zoon van Ambrosius (dialekt : Broos). Hij had hem altijd gekend als een zachtaardig man, die enigszins ingekeerd leefde. Zijn vader (Ambrosius Kneuvelds) was vroeg gestorven (volgens het gemeentearchief in 1878) en tot zijn huwelijk had Broos bij zijn moeder ingewoond

in de Blasiusdriesstraat (volgens het gemeentearchief in nr. 3) en al die tijd had hij in de cichoreifabriek Buysse-Loveling gewerkt.

Tot nog toe zien we dus een perfecte overeenkomst tussen de werkelijkheid en Buysse's verhaal : „grueten Broos” was een reële figuur. Cyriel Snoeck had er trouwens weet van dat „meneer Buysse” een verhaal over zijn schoonvader geschreven had. Hij kon zelfs preciseren dat de boer die te laat kwam met zijn vracht bieten, van Merendree afkomstig was. Het lijkt m.i. geen twijfel dat Buysse „grueten Broos” goed gekend heeft in de fabriek van zijn vader en zo een aantal ingrediënten voor zijn later verhaal verzameld heeft.

Of de werkmaker van Broos, Zwart Feelken, een even reële figuur was, heb ik niet met zekerheid kunnen achterhalen. Wel woonde er in de onmiddellijke buurt van Broos een zekere Felix (= Feelken) D'hoore, ook in Nevele geboren in 1861 en „werkman” van beroep.

Vooraf na zijn bezoek aan Cyriel Snoeck had ik dus het vermoeden dat *Grueten Broos* helemaal naar de werkelijkheid geschreven was. Het enige wat ik nog moest natrekken (als een soort proef op de som) was de sterfdatum van Charlotte De Dapper, de moeder van Broos. Volgens de gegevens van Buysse moest die liggen tussen de sterfdatum van haar man (1878) en het huwelijk van Broos (volgens het gemeentearchief in 1892) en in alle geval vóór de publikatie van Buysse's verhaal. Groot was echter mijn ontsteltenis bij de ontdekking dat de moeder van Broos, Charlotte De Dapper, pas in 1919 gestorven is !

Dit betekent dat de apoteose van het verhaal - nl. het afsterven van de moeder en de praalbegrafenis, haar bezorgd door haar berouwvolle zoon - niet met de werkelijkheid, althans niet met de werkelijkheid van de overigens levensechte „grueten Broos” strookt. Heeft Buysse dan die apoteose verzonnen ?

Op het eerste gezicht ben ik geneigd te denken van niet. Allereerst kán zo'n apoteose werkelijkheid geweest zijn. Verder is die apoteose zo'n essentieel onderdeel (sluitstuk) van het verhaal, dat precies die gebeurtenis wellicht aan de basis lag van de novelle. Buysse moest echter die gebeurtenis, die zich misschien buiten zijn directe kennissenkring afgespeeld had, kunnen inkleden en stofferen. Daarvoor had hij een geschikt „medium” uit zijn kennissenkring nodig en allicht beantwoordde „grueten Broos” het best aan het signalement van de zachtaardige, door wroeging gekwelde zoon. Tot zover de eerste, m.i. meest waarschijnlijke hypothese.

Een andere mogelijkheid is echter dat de apoteose toch verzonnen is. De rest van het verhaal zou dan zuivere realiteit zijn : de overigens zachtaardige „grueten Broos” hééft in een bui van opstandigheid (en dronkenschap) zijn moeder geslagen en daarna een lange periode van wroeging en neerslachtigheid gekend. Het overlijden van de moeder en al wat daarmee gepaard gaat,

zou dan uitsluitend aan de verbeelding van Buysse toe te schrijven zijn, in die zin dat hij wat bij „grueten Broos” voorgevallen was, tot het uiterste wou dramatiseren. Het lijkt me niet onmogelijk en die gedachtengang is zeker niet strijdig met het feit dat vooral die apoteose een aantal sentimentele ingrediënten bevat die weliswaar niet zondermeer als effectzoekerij bestempeld mogen worden, maar er toch in de buurt van komen. In dat opzicht verwijs ik naar de scène op *Kerstavond*, wanneer de oude moeder in haar ziekbed als het ware haar testament opmaakt, waarop een *snikkende* Broos even een *teerjeugdig* rood op de wangen van de zieke doet komen met de vraag of vader haar dan nooit geslagen heeft ...

Naar mijn gevoelen zijn dergelijke ingrediënten volledig aan de verbeelding van de romantisch-sentimentele Buysse toe te schrijven. Bij uitbreiding geldt dat misschien wel voor die hele apoteose.

Welke van deze spekulaties ook de juiste is of het dichtst de waarheid benadert, ons onderzoekje i.v.m. *Grueten Broos* bevestigt ten volle de hierboven geciteerde „bekenntnissen” van Buysse zelf omtrent het aandeel van werkelijkheid en verbeelding in zijn werk.

Ook al „bedriegt” de Nevelse schrijver zijn lezer wel eens met betrekking tot het waarheidsgehalte van zijn werk, de lezer kan niet bedrogen uitkomen aan een eerste of hernieuwe kennismaking met dat werk !

Johan TAELEMAN

(*) Licht gewijzigde versie van een bijdrage in *De Nieuwe* van 26 augustus 1982.

NOG OVER HEILIGEN IN HET LAND VAN NEVELE

Naar aanleiding van het artikel van J. VAN DEN HEUVEL over *Heiligenverering in het Land van Nevele* (*) ontvingen we van lezer R. Tuytschaever uit Gent volgende interessante aanvulling.

In het archief van Sint-Winoksbergen (Bergues), Frans-Vlaanderen, bevindt zich een boek geschreven door Drogo, een monnik uit de Sint-Bertynsabdij. Dit boek *De geschiedenis van de overbrenging van de heilige Lewina* is een waarachtige avonturenroman. Het vertelt hoe een monnik van Sint-Winoksbergen, met name Balgerus, naar Engeland gegaan is om het lichaam van een heilige martelares te stelen die volkomen onbekend was, en het triomfantelijk naar Sint-Winoksbergen gebracht heeft. (Vermeld door H. PLATELLE in *Vlaanderen*, jg. 31 (1982), blz. 301.)

Red.

(*) Zie *Het Land van Nevele*, jg. XIV (1983), afl. 1, blz. 3-38.

VOOR U GELEZEN

L. NEYT, *De staten van goed van de heerlijkheid Merendree 1769-1795*, deel IV, Tielt, 1983.

Zoals bij de bespreking van deel I, II en III ben ik ook in dit deel op zoek gegaan naar sporen van de vroegere dorpsgemeenschap.

Vooreerst wil ik de aandacht vestigen op de openbare gezagsdragers. In 1768 lezen we *Jan Aerens, gewesen burghmr.* (burgemeester) *der prochie van Merendree* (blz. 364). Schepenen in Merendree waren o.m. in 1776 *Judocus de Meijere* (blz. 378), in 1777 *Jacobus Maenhaut* en *Judocus de Meijere* (blz. 380), in 1780 *Pieter Maenhaut* (blz. 398) ; in 1783 is *Jacobus Maenhaut* schepen (blz. 408) en in 1794 is het *Martinus Maenhaut* (blz. 430). De *bailliu van Vinderhoute Merendre en Belzeele* is in 1776 *Cornelis Emanuel van Ackere* (blz. 377), in 1789 is *Pieter Cocquyt officier deser prochie* (blz. 394), in 1780 was het *Pieter van Hulle* (blz. 400). In 1780 was *Jan Francois van Melle* notaris in Nevele. In een kerkelijke functie vinden we in Merendree *Franciscus Andreas Vereecken* onderpastoor in 1782 (blz. 405) en in 1786 was *Josephus Ferdinandus Velleman pastor van Merendre* (blz. 421), ook in 1791 was hij er nog pastoor (blz. 428).

In 1774 was *Daniel Vyncke coster* in Merendree (blz. 365) waar hij stierf op 20.06.1779 (blz. 397).

Jacques Frans Berth oefende in 1774 het beroep uit *van chirurgien tot Merendree* (blz. 365), hij wordt nog eens vermeld in 1779 (blz. 372). In 1790 was *Joannes Baptiste Josephus Van Landegem meester chirurgien tot Nevel* (blz. 438).

Over ambachtslui vernemen we ook af en toe iets, zo overleed in 1779 in Merendree *Judocus De Decker, meester schoenmacker* (blz. 37). In september 1783 overleed *Geeraerd de Buck, onbedegen ... waegenmaecker te Hansbeke* (blz. 412).

Bijzonder interessant zijn de soms schaarse inlichtingen over het sociale leven in onze gemeenten. Zo bevestigt de pastoor van Hansbeke op 15.5.1778 dat de *wed. van Jan Cornelius* arm is en *vanden armen van Hansbeke onderhouden* wordt (blz. 390). Wanneer *Marie Vande Walle* zich borg wil stellen over haar zoon schrijft de ambtenaar in 1789 *vrouwspersoonen kunnen zich over een andere persoon niet borge stellen* (blz. 434).

Het ontging ons niet dat *Marie Catharine van Quickenborne in de maand sept. 1788 overleden* (is) *door de gevolgen van het kinderbed* (blz. 437).

Wanneer de weduwe van *Jan Aerens, gewesen burghmr.* (burgemeester) van Merendree overlijdt wordt één van haar kinderen *Pieter Frans Aerens jongman krancksinnig* genoemd (blz. 364).

Emigratie is op onze plattelandsgemeenten wel iets uitzonderlijks en wordt dan ook speciaal vermeld, in 1776 : *Augustinus en Livinus de Schuyter* (Landegem) *beide vertrokken naer Indiën* (blz. 376).

Twee keer wordt een herberg vernoemd, in 1771 *huys stede ende erfven wesende een herberge te Meerendre Durmen aende Brugsche vaert* (blz. 355) en in 1778 *een huyseken te Lootenhulle ontrent d'herberghe den Vogel-sanck* (blz. 385).

In 1777 was een stenen huis niet zo gewoon want we lezen *steenen huys te Meerendre op Overpoucke 80 R. oost het Driesselken* (blz. 381). Mijn grootste aandacht ging naar de vermeldingen van plaatsnamen. Ook dit vierde deel bewijst weer eens dat Staten van Goed ook als toponymische bron goed bruikbaar zijn. In Merendree vonden we o.m. *Cooriekens eecke* (blz. 359), *driesselken* (blz. 360, 372, 381), *de Staeshaege* (blz. 397), *den Breemeersch bosch* (blz. 416), *den Kerkentorre* (blz. 428 en 434), *het Bulcxken* (blz. 442). Een paar namen in Landegem zijn ook het vermelden waard o.m. *het Quaetveldeken* (blz. 426) en *Taerrekensstraetjen* (blz. 438). Tenslotte in Hansbeke *woonende in de cluyse van de eremijtagie van Hansbeke* (blz. 363), *aen den Dorpwegh* (blz. 366), *den Daelle* (blz. 431).

Deze enkele uittreksels tonen meteen aan dat de uitgave van de Staten van Goed van een gemeente of gebied een nuttige investering is, vooral dan voor wie in zijn stamboom wil klimmen, maar ook voor heemkundigen en plaatselijke geschiedschrijvers.

J. LUYSSAERT

André DE KE, *Pieter Corbeels, Vlaamse Filmpjes*, jg. 53, nr. 1516, Goede Pers Averbode, Scherpenheuvel - Zichem, 1982.

Van ons medelid André De Ké (Drongen) verscheen in de reeks Vlaamse Filmpjes een zeer merkwaardig verhaal, steunend op geschiedkundige feiten.

Pieter Corbeels werd te Leuven geboren in 1755. Op twintigjarige leeftijd meldde hij zich vrijwillig bij het Oostenrijks leger. Na zijn ontslag uit het

leger werd hij zelfstandig drukker, nam deel aan de Brabantse Omwenteling en drukte geheime plakaten tegen de Franse overheersing. Hij speelde een belangrijke rol tijdens de Boerenkrijg. Zo streed hij in Turnhout en Diest. Hij werd aangehouden en te Doornik gefusilleerd in 1799.

A. JANSSENS

VERSLAGEN

- *Van 15 januari tot 30 januari 1983 tentoonstelling in Nevele : Cyriel Buysse - Nevelse periode.*

Het Cyriel Buysse-jaar 1982 kende nog twee onverwachte uitlopers begin 1983 : op de televisie de novelle „Lente” en in de Generale Bank van Nevele een tentoonstelling over Cyriel Buysse.

In de loop van 1982 had al een omvangrijke tentoonstelling plaats over Cyriel Buysse.

In Nevele werd de aandacht vooral gevestigd op de Nevelse periode van Cyriel Buysse.

„Het Land van Nevele” aanvaardde de opdracht om de tentoonstelling op te bouwen en op wie kon beter een beroep gedaan worden dan op de heer A. Janssens, Conservator van het museum „Rietgaverstede” te Nevele.

Hoewel de Nevelse periode van Cyriel Buysse begrensd is in de tijd - Buysse woonde maar tussen 1859 en 1896 in Nevele - en ook begrensd is in de ruimte - want alleen Nevele en de omliggende gemeenten komen in aanmerking - is de heer Janssens erin geslaagd documenten en foto's bijeen te brengen, waarvan er vele nog nooit werden tentoongesteld.

Tijdens deze tentoonstelling stelde bloemisterij Verhaege uit Merendree voor het eerst haar nieuwe variëteit azalea, „Cyriel Buysse” genoemd, aan het publiek voor.

Door „Het Land van Nevele” werd een catalogus samengesteld, waarvan meer dan 500 exemplaren door toedoen van de bankinstelling aan de bezoekers werden uitgereikt.

J.L.

- *Zondag 20 maart 1983, bezoek aan de Aertemeersmolen te Poeke. Veertig aanwezigen.*

Uit verschillende hoeken van het Land van Nevele kwamen ze Poeke binnengereden en vonden heel gemakkelijk de witte, stenen Aertemeersmolen op de hoge molenberg.

Eerst konden we zien hoe de molenaar de zeilen op de wieken spant. Van zodra ze werden losgelaten zette een krachtige maartse wind ze in beweging. Bewonderende blikken, want velen hadden nog nooit een echte windmolen met zo'n kracht zien draaien.

In de molen werden de bezoekers opgewacht door de eigenaar Dr. L. Goeminne. De vele nieuwsgierigen klommen tot in de kruin om toch maar te voelen en te ervaren hoe die enorme windenergie op de molenstenen wordt overgebracht en het gemalen graan langzaam een zak vult. Ondertussen vertelde Dr. L. Goeminne allerlei wetenswaardigheden over zijn molen. Voor jeugdigen een openbare kennismaking, voor ouderen een verre herinnering.

J.L.

— *Zondag 17 april 1983 bezoek aan de archeologische opgravingen op „Woestijne” in Aalter. Vijfendertig aanwezigen.*

Op 1 september 1982 startte archeoloog drs. E.W. Van Vooren een oudheidkundig bodemonderzoek naar het hof van de heren van Woestijne en hun burcht in Aalter.

De eerste resultaten van die opgravingen werden samengebracht in het gemeentehuis van Bellem. Daar werden we opgewacht door ir. L. Stockman, bestuurslid van de heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter.

De heer Stockman gaf eerst een korte uiteenzetting over de opgravingen en over de heren van Woestijne. Ook bij de vondsten kregen de aanwezigen deskundige uitleg.

Van Bellem trokken we naar het „veld” waar we bij Aalterbrug de opgravingen „aan den lijve” konden ondervinden.

Eigenlijk zegt het niet veel : enkele putten en sleuven, die spade per spade met de grootste zorg werden uitgegraven, op zoek naar het verleden. Archeoloog Van Vooren had wel de wallen van het hof van Woestijne blootgelegd, en uit de wallen heel veel voorwerpen opgediept, maar hij is er tot nog toe niet in geslaagd de resten van de burcht op te graven.

Door administratieve moeilijkheden liggen de werken tijdelijk stil, maar de initiatiefnemers hopen dat binnenkort weer kan gegraven worden.

Omdat we werden uitgeroemd kon de geplande wandeling langs het „Witte Kampioenenpad” niet doorgaan. Via de bijna gerestaureerde Pietendriesmolen op Knesselare zakten we af voor de koffie naar Nobelstede.

Hier werden bij koffie en wafels nieuwe heemkundige plannen gesmeed.

J.L.

1. The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the war. It is a very interesting and informative account of the events of the past few years.

2. The second part of the report deals with the economic situation of the country. It is a very detailed and accurate account of the economic conditions of the country.

3. The third part of the report deals with the social situation of the country. It is a very thorough and comprehensive account of the social conditions of the country.

4. The fourth part of the report deals with the political situation of the country. It is a very clear and concise account of the political conditions of the country.

5. The fifth part of the report deals with the military situation of the country. It is a very detailed and accurate account of the military conditions of the country.

6. The sixth part of the report deals with the cultural situation of the country. It is a very thorough and comprehensive account of the cultural conditions of the country.

7. The seventh part of the report deals with the educational situation of the country. It is a very detailed and accurate account of the educational conditions of the country.

8. The eighth part of the report deals with the health situation of the country. It is a very thorough and comprehensive account of the health conditions of the country.

9. The ninth part of the report deals with the housing situation of the country. It is a very detailed and accurate account of the housing conditions of the country.

10. The tenth part of the report deals with the transportation situation of the country. It is a very thorough and comprehensive account of the transportation conditions of the country.

INHOUD

	Blz.
A. JANSSENS, J. LUYSSAERT, Volkshuisraad in Nevele	85
A. BOLLAERT, Een stukje lokale postgeschiedenis	95
P. HUYS, Een volkstelling te Poesele in 1786. (met een naschrift van A. BOLLAERT)	106
A. BOLLAERT, Het onderscheid tussen de „parochie” en de „gemeente” Poesele	113
L. NEYT, Twee Merendreeze huizen met geschiedenis	115
L. NEYT, Merendreeze dorpsgebeurtenissen uit vroegere eeuwen (II) .	123
J. TAELEMAN, Buysse „Grueten Broos” : werkelijkheid en verbeelding	131
Redactie, Nog over heiligen in het Land van Nevele	135
Voor u gelezen	136
Verslagen	137
R. DE RUYCK, J. LUYSSAERT, Catalogus van de bibliotheek van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” (bijgewerkt tot 1982)	(1)

Algemeen voorzitter, voorzitter redactieraad :

J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 Nevele-Merendree

voorzitter van de 3e afdeling

Ondervoorzitter :

J. VAN DE CASTEELE, St.-Amandsberg

Secretaris :

P. D'HOKER
Biebuyckstraat 2
9850 Nevele

Penningmeester :

A. BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 Nevele-Poesele

Bestuursleden :

A. BAUWENS, Meigem

voorzitter van de 5e afdeling

A. BOLLAERT, Poesele

I. BUYSSE, Poeke

voorzitter van de 4e afdeling

Y. DE VOS, Deinze

L. DE RUYCK, Hansbeke

P. D'HOKER, Nevele

D. D'HOOGHE, Nevele

voorzitter van de 1e afdeling

D. HEYNSSENS, Landegem

A. JANSSENS, Nevele

L. LAVENT, Vosselare

R. LEENKNECHT, Hansbeke

voorzitter van de 2e afdeling

M. MICHIELS, Vosselare

G. SCHAECK, Landegem

A. STROBBE, Lotenhulle

